

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І ЎПРАУЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СНК БССР

Серада

20

ЧЭРВЕНА
1945 г.

АКАДЭМІІ НАВУК СССР

Совет Народных Камісараў Саюза ССР і Цэнтральны Камітэт ВКП(б) вітаюць Акадэмію Навук Саюза ССР у сувязі з 220-годдзем яе існавання.

Акадэмія Навук СССР адзначае свой юбілей у перыяд, калі савецкі народ пераможа завяршыць Вялікую Айчынную вайну з нямецкімі захопнікамі. У дні вайны савецкія вучоныя вялі паспяховаю работу, дапамагаючы сваёй працай фронту і народнай гаспадарцы нашай краіны. Савецкія вучоныя ўнеслі каштоўны ўклад у справу разгрому ворага. У Інстытутах Акадэміі Навук плённа працуюць савецкія вучоныя — фізікі і хімікі, матэматыкі і астраномы, біолагі і медыкі, геолагі і географы, гісторыкі і філосафы, эканамісты, правазнаўцы і філалогі.

Наша навука дала свету вялікіх вучоных. Савецкі народ па краву ганарыцца асновапаможнікамі рускай навуцы Ламаносавым, геніяльным хімікам Мендэлеевым, вялікім матэматыкам Лэбачэўскім, Чэбышэвым і Лануновым, луйнейшым геолагам Карніскім, сусветна вядомым географам Пржавальскім, заснавальнікам ваісна-палявой хірургіі Піраговым, вялікім наватарам — біолагам Мелніковым, Сечанавым, Ціміразевым і Паўлавым, выдатным пераўтваральнікам прыроды Мічурным, майстарскім эксперыментатарам-фізікам Лебелевым, сталаральнікам радыёсувай Паловым, асновапаможнікам тэорыі сучаснай авіяцыі Жукоўскім і Чалыгіным, выдатным рухальнікам рускай рэвалюцыйнай думкі — Былінскім, Дабралюбавым, Чарышэўскім, вялікім вёнерам марксізма ў нашай краіне — Пляханавым.

Савецкі народ ганарыцца тым, што ён даў свету найвялікшага генія нашай эпохі, карміцеля перадавой навуковай думкі, які ўзбагаціў і рушыў далейка перадавы марксізм прыстаюна да новых умоў развіцця, асновапаможнікам тэорыі перабудовы сучаснага грамадства ў сацыялістычнае грамадства на аснове савецкай сістэмы, заснавальнікам нашай савецкай дзяржавы — Леніна.

Сваімі адкрыццямі, вынаходствамі і дасягненнямі вучоныя нашай краіны ўнеслі неадзімы ўклад у развіццё сусветнай навуцы і грамадства.

Савецкія вучоныя дабіліся буйных вынікаў у многіх галінах навуцы і тэхнікі. Аднак, усе людзі навуцы павінны заўсёды памятаць, што ў навуцы і тэхніцы ёсць шмат невырашаных і неабходных праблем, над вырашэннем якіх павінны напружана працаваць савецкія вучоныя. Савецкі народ чакае, што яго вучоныя будуць з поспехам вырашаць задачы, якія пастаўленыя жыццём перад нашай навукай.

Саўнарком Саюза ССР і ЦК ВКП(б) выражаюць упэўненасць у тым, што і ў далейшай сваёй дзейнасці Акадэмія Навук Саюза ССР будзе развіваць лепшыя традыцыі нашай айчынай і сусветнай навуцы, усяляк выкарыстоўваць яе дасягненні для развіцця гаспадаркі і культуры народаў СССР, нічога вышэй узяць аўтарытэт савецкай навуцы і справу народаў свету.

СОВЕТ НАРОДНЫХ КОМИССАРОВ
САЮЗА ССР.

ЦЕНТРАЛЬНЫ КОМИТЕТ
УСЕОБЩЕПАРТИЙНОЙ КОМУНИСТИЧЕСКОЙ
ПАРТИИ (БОЛЬШЕВИКОВ).

Ад удзельнікаў юбілейнай сесіі Акадэміі Навук СССР

Старшыні Дзяржаўнага Камітэта Абароны Старшыні Савета Народных Камісараў Саюза ССР таварышу І. В. СТАЛІНУ

Дарагі Іосіф Вісар'янівіч!

Юбілейная сесія Акадэміі Навук СССР, прысвечаная святкаванню 220-годдзя Акадэміі Навук, вітае Вас — галоў Урада і правадара народаў Саюза ССР, стратэга і палкаводца, які ўзначальвае ўзброеныя сілы краіны.

Святкаванне 220-годдзя для заснавання Акадэміі Навук Патром і сумадзе з перыядам найвялікшых гістарычных падзей, якія вызначаюць лёс чалавечства. Савецкая дзяржава пад Вашым кіраўніцтвам пераможа завяршыць Усеагульную Айчынную вайну супраць германскага фашызму. Геранія Чырвоная Армія ўзяла шлях перамогі над Берлінам і, разам з войскамі саюзнікаў, прымуціла ворага ў яго нізвержы сталець падпісаць акт аб беззавярочнай капітуляцыі.

Увособленні ў жыццё Вашы геніяльныя стратэгічныя прадвызначэнні, сфармуляваныя ў грозныя дні пачатку Айчынай вайны. Ажыццёвымі Вашы мудрыя прадказанні аб немінучай перамоце імяцка-фашыскага імперыялізма, які перамогна наваў пашу Радзіму 22 чэрвеня 1941 г. Вялікі рускі народ, на чале ўсіх народаў Саюза ССР, заваяваў гістарычную перамогу над ворагам, адстаўішы свабоду, незалежнасць краіны і заваяваў Кастрычніцкай Сацыялістычнай Рэвалюцыі.

Чырвоная Армія выратавала еўрапейскую цывілізацыю ад фашыскага паніроўшчыка. Народы Еўропы выратаваны ад занывлення і вынішчэння, якія набылі мажлівасць адрадыць сваю дзяржаўнасць, дэмакратыю і нацыянальную культуру.

Знішчэнне фашыскага барбарства і тыраніі адкрыла велічыню перспектывы далейшага прагрэса і росквіту культуры і навуцы.

Для савецкіх вучоных асноўнымі прынцыпамі навуковай дзейнасці і служэння сваёй Сацыялістычнай Радзіме былі і заўсёды застануцца Вашы глыбокія ідэі аб адзінстве тэорыі і рэвалюцыйнай практыкі, аб перадавой навуцы, якая не ведае фетышчу, навуцы, якая наймаццей звязана з народам, навуцы, якая з'яўляецца накірункам у дзеянні.

Вашы класічныя працы аб дыялектычным і гістарычным матэрыялізме, пра нацыянальнае пытанне, тэорыі сацыялістычнай дзяржавы, вяршэння і стратэгіі і тактыкі, развіцця вучоныя марксізма-Леніна, стварылі новую эпоху ў навуцы, зрабілі велізарны ўклад у сучасную даследчую думку і з'яўляюцца непераўладнымі ўзорамі навуковай творчасці, на якіх вучоныя савецкай вучоныя ўсіх пакаленняў. Выбарніце Вас ганаровым акадэмікам з'явіліся выдатныя падзеі ў гісторыі Акадэміі Навук СССР і сусветна гарачую падтрымку і ўхваленне ўсёй навуковай грамадскасці краіны.

Ваша штодзённая ўвага да развіцця асветы і навуцы ў краіне і падтрымка

Прынята на ўрачыстым пасяджэнні юбілейнай сесіі Акадэміі Навук СССР 16 чэрвеня 1945 года.

НЯСТОМНЫ ЗМАГАР

Мінула дзесяць год з дня смерці Алжэкса Максімавіча Горькага. Гэта незвычайнае жыццё абарвалі падліны трагіцкія-бухарыцкія адрадынікі — агенты германскага фашызму. Яны забілі Горькага за тое, што ён, бліжэй дружалюбна, рэвалюцыйна-Леніна і Сталіна, быў падліманым змагарам за справу камунізму.

На працягу сарака год яго смерці годас заклікаў на барацьбу супраць «свінцовых мерзот» капіталістычнага ладу. Ва ўсіх кутках зямной кулі былі чуны магучыя заклікі Горькага. Восем чыгунаў Леніна смерць Горькага з'явілася самай цяжкай стратой для нашай краіны і для чалавечства.

Велізарна гістарычная роля А. М. Горькага з'явілася сваёй выразнасцю не толькі ў літаратурнай дзейнасці. Імя вялікага пісьменніка назаўсёды ўвайшло ў гісторыю, як імя бясстрашнага змагара супраць капіталістычнага драпежніцтва і імперыялістычнай боіны, змагара, які мужна і адкрыта выкрываў крывавае паны фашыскага забойства і бандытаў.

Літвы маглі А. М. Горькага тав. Молатаў сказаў: «Яго вочы да канца жыцця зазілі агнімі барацьбы і непрамірамымі да ворагаў працоўных, фашыстаў і да ўсіх іншых прыгнятальнікаў, да душэцеляў культуры і падлішчыўкаў ваіны».

А. М. Горькі быў непрамірым ворагам фашызму. Ён ненавідзеў яго ўсёй сілай свайго сэрца. Ён ненавідзеў усё, што звязана з эксплуатацыйнай чалавечка чалавечкам, што скоўвае, топча, перахкідае развіццё чалавечай годнасці, што ператварае чалавечка ў звера.

Для Горькага фашызм быў сінонімам падвоі смерці чалавечства. Для Горькага фашызм азначаў гібель культуры, яснае вар'яцтва, якое знішчае ўсе каштоўнасці, ствараючы і заваяваючы чалавечкам.

Гневам напайналя Горькага адна думка пра магчымасць нападу на Савецкі Саюз.

Яшчэ ў 1928 годзе Горькі пісаў аб становішчы ў Заходняй Еўропе: «Жыццё становіцца ўсё больш агіднае сваім агоненым шчынам. Чалавечка немцам дыхачы... Атмасфера, усё згушчаючыся, пагражае выбухам бурна, якая разбурыць і змяне ўсе культурныя дасягненні чалавечства; супроць гэтай магчымасці прадуе толькі Расія».

У апошнія годы жыцця А. М. Горькі пільна прыглядаўся да карычневай небяспекі, якая надыходзіла на чалавечства з цёмных куткоў і закуткаў гіндэнбургскай Германіі. Яшчэ да заваявання ўлады гітлераўскай зграй ў пер-

творнай ініцыятывы савецкіх вучоных служыць магучым фактарам росквіту навуцы ў СССР. Буйнейшым стымулам развіцця навуцы ў СССР з'яўляюцца ўстаноўленыя Урадам Сталінскай прэміі, якія прысуджаюцца перадавым вучоным краіны. Кожны савецкі вучоны дзюць вялікім гонарам насіць высокае званне лаўрэата прэміі Вашага імені.

Акадэмія Навук СССР — старэйшы цэнтр рускай навуцы, з першых дзён існавання савецкай ўлады, карыстаўся класіфікацыяй увагай партыі Леніна — Сталіна, якая мудра накіроўвала яе дзейнасць і развіццё. За год савецкай ўлады Акадэмія Навук вырасла ў буйнейшае навуковае аб'ядненне інстытутаў, лабараторыяў і станшій.

Па Вашаму закліку ў год Айчынай вайны Акадэмія Навук накіравала ўсе свае сілы на абарону Радзімы ад лютага і бяспаснага ворага, распрацоўваючы спосабы ўзмацнення забароны Чырвонай Арміі, садзейнічаючы развіццю прамісловасці і сельскай гаспадаркі. Многія вучоныя ўдзельнічалі ў баях на фронтах, у абароне Масквы і Ленінграда.

Радаснае свята найвялікшай перамогі, здобытай нашай Радзімай над фашызмам, выклікала новы ўздым у навуковай дзейнасці інстытутаў, лабараторыяў і экскедышчых Акадэміі Навук. Юбілейны ўрачыстасці, прысвечаныя 220-годдзю Акадэміі Навук, з'яўляюцца святам, якое дэманструе поспехі ўсёй савецкай навуцы і яе цэнтра — Акадэміі Навук Саюза ССР, святам, якое кліча нас да новых поспехаў.

Выклікаючы магчымасці, ствараючы ў СССР для дзейнасці Акадэміі Навук, накладваюць на яе членаў і супрацоўнікаў задачы далейшай напружанай работы ў галіне тэарэтычных і прыкладных навуц, распрацоўкі новых шляхоў выкарыстання невычэрпных багачыняў нашай краіны. Мы прыкладзем усе сілы да хутчэйшай ліквідацыі вынікаў ваенных разбурыняў, да ўсебаковага развіцця работ, накіраванай на ўзмацненне ваенна-эканамічнай магучасці Саюза ССР.

Акадэміі, члены-карэспандэнты і ўсёе калектыву вучоных Акадэміі Навук будзе і надалей змагацца за росквіт перадавой савецкай навуцы, знаёўваючы новыя кірышны тэорыі і дабіваючы новых поспехаў, якія адпавядаюць сучасна-гістарычнай ролі нашай Радзімы.

Няхай жыццё перадавае савецкай навуцы і яе лепшыя прадстаўнікі!

Няхай жыццё савецкі народ, якому служыць наша навука!

Няхай жыццё пераможна геранія Чырвонай Арміі!

Няхай жыццё Усеагульнай Камуністычнай партыі большавікоў!

Няхай жыццё геніяльны вучоны і правадэр народаў Іосіф Вісар'янівіч СТАЛІН!

МАСТАЦКАЕ АФАРМЛЕННЕ МІНСКА ДА СВЯТА ВЫЗВАЛЕННЯ

Святочна будзе выглядаць наша сталіца 3-га ліпеня — у дзень вызвалення БССР ад нямецкіх захопнікаў.

Вялікі сквер, што ля тэатра імені Янкі Купалы, будзе аформлены на тэму «Чырвоная Армія — вызваліцельніца». Пры ўваходзе ў сквер мы ўбачым велізарны калорны партрэт Вярхоўнага Галоўнакамандуючага Маршала Саюза ССР таварыша Сталіна на фоне чырвонага сцяга з барэльфам У. І. Леніна. Цэнтральная магістраль сквера афармляецца, як асяля перамогі, дзе будуць выставлены партрэты маршала Саюза ССР. Ва ўсіх кутках сквера будуць развешаны вялікія панно і плакаты, якія адлюстроўваюць гісторыю баі Чырвонай Арміі — арміі вызваліцельніцы.

У парку культуры і адпачынку імені Максіма Горькага афармленне будзе падпарадкавана тэме — партызанскі рух на Беларусі і барацьба беларускіх народных месціцаў з нямецкімі акупантамі. Увесь парк будзе ўпрыгожаны розна-

стайнымі панно і плакатамі, у якіх будзе паказана барацьба народных месціцаў супроць імяцкіх барбары.

Тэма афармлення Пляца Волі — аднаўлення народнай гаспадаркі Беларускай ССР і не сталіцы Мінска ў розных месцах пляца будуць размешаны партрэты Леніна, Сталіна, Молатава, Калініна. Шматлікія панно і плакаты асямяцяць імяцкім з адраджэннем асобных вуліц і раёнаў сталіцы.

Майстары па мастацкаму афармленню прыступілі ўжо да выканання панно, плакатаў, партрэтаў, якімі будзе ўпрыгожаны горад Мінск.

У гэтай пачынай працы прымаюць актыўны ўдзел беларускія мастакі — А. Маршак, П. Гаўрыленка, В. Ціхановіч, Я. Ціхановіч, З. Паўлюковіч, Я. Кракоўскі, У. Сухаверчук і дзругі.

Апрача гэтага, будуць аформлены вуліцы пасобных раёнаў і ўскраін Мінска, для якіх майстары таксама рыхтуюць карціны, партрэты і інш.

Баранавіцкі тэатр рыхтуецца да дня вызвалення

У святочныя дні вызвалення Беларусі ад імяцкай навалы Баранавіцкі абласны драматычны тэатр імяца прэмура Дзіхавіцкага «Вясельнае падарожжа» ў пастанові мастацкага кіраўніка тэатра Я. Танальскага.

Святуючы праграму, прысвечаную адзінным народным месціцам Беларусі, рыхтуе баранавіцкі джаз. У канцэрце выступіць з новымі нумарамі таноры Феданка і Рэгіс, звыштрашняя стралкі Міхайлавы, будуць паказаны сцэнка, музычны нумары, куплеты, песні, хорэграфіяныя малюнкы ў музычнай апрацоўцы А. Жыгоцкага.

Святочны карнавал

Баўрыскі абласны драматычны тэатр рыхтуе п'есу «Лодачніца» М. Пагодзіна, якую ставіць мастацкі кіраўнік тэатра Л. Маткоўская, афармляе спектакль мастак Б. Беляк. Прэмура будзе паказана ў дзень нацыянальнага свята — 3-га ліпеня.

У горадзе мркуецца прапесці карнавал на тэмы — вызваленне БССР ад імяцкіх захопнікаў і дружба народаў СССР.

Конкурс на лепшы плакат

Саюз савецкіх мастакоў Беларусі аб'яўляе конкурс на лепшы плакат, які адлюстроўвае вызваленне беларускага народа ад імяцкіх захопнікаў у дні перамогі. Лепшыя работы будуць праміраваны і надрукаваны шматлікімі тиражамі. Беларускі мастакі зараз працуюць над плакатамі для конкурсу.

Канцэрты мастацкай самадзейнасці

Рэспубліканскі Дом народнай творчасці дзейна рыхтуецца да дня вызвалення Беларусі ад імяцкіх захопнікаў. Ужо камплектуецца брыгада з удзельнікаў мастацкай самадзейнасці, які пакажуць канцэрты на вуліцах, плошчах, у рабочых клубах, Дамах Чырвонай Арміі, парках культуры і адпачынку. У Мінску такіх брыгад будзе пяць. У канцэртах прымуць удзел выхаванцы дзіцячых дамоў і вучні навуцальных устаноў працоўных рэзерваў, якія выкажваюць танцы, песні, дэкламацыі.

У Мінску выступіць хор вучняў працоўных рэзерваў пад кіраўніцтвам работніка Рэспубліканскага Дома народнай творчасці хормайстра А. Горына. Жаўраўныя савецкія песні выкажваюць — Сакалова, Сваржэўская, Загавалка, рознастайныя танцы пакажуць Стома, Аляксандраў, Левін, Салавейчык, Шавель, Русакова.

ВЫСТАЎКА У ДЗЯРЖАўНАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ ІМЕНИ УЛ. І. ЛЕНИНА

Да дня ўсеагульнага свята ў Дзяржаўнай бібліятэцы імені У. І. Леніна арганізавана выстаўка, прысвечаная вызваленню Беларусі ад імяцкага наважэння. На выстаўцы будуць экспаніраваны шматлікія матэрыялы — кнігі, часопісы, гасцты, фотаздымкі, малюнкы, карціны, якія расказваюць аб жаках імяцка-фашыскага зверстваў і навожна пакажуць мужную барацьбу Чырвонай Арміі і партызан за выгнане неміцаў з свяцэнных беларускіх зямляў.

Задачи мастацкай прозы

Велічыня бітва, якая толькі што адгрымела, з'яўляецца ўдзячным і непаўторным матэрыялам для стварэння вялікіх эпічных помнікаў аб тым, як савецкія людзі адолелі самага нахабнага, да зубоў узброенага, звера. У адлюстраванні гэтай вялікай бітвы складаныя задачы паўстаюць перад нашай мастацкай прозай.

Няма ніводнага жанра прозы, для якога б вялікія падзеі гэтай вайны не давалі рознастайных зместам тэм.

Вялікая Айчынная вайна савецкага народа супроць імяцкіх захопнікаў багата ўзорамі мужнасці, героізма і самаафярэнці савецкіх людзей у абароне свайго радзімы. У гэтай вайне ўдзельнічаў увесь народ: на фронце і ў тылу кавалася перамога. Судовыя раскрыліся душэўныя якасці савецкіх людзей, незвычайныя калілі і складаная барацьба паучылі вывясілі ў ходзе гэтай чатырохгадовай унартай барацьбы за нашу перамогу.

Спраўды, перад нашымі вачыма прайшла эпопея значна больш традыцыйная, чым тая, што намалывана ў «Вайне і міры».

Але, калі для стварэння такіх эпопеяў патрэбны значны час, дык за ўсё менш тэры, хоць не ўсебакова на аб'ёмны надзеі Вялікай Айчынай вайны, але тым не менш глыбока і праўдзівая.

На матэрыяле Айчынай вайны можна стварыць выдатныя раманы, псіхалагічныя аповесці, прыгодніцкія кнігі для юнацтва, яркія наведы.

У нашай савецкай літаратуры, у тым ліку і беларускай, з'явіўся ўжо рад цікавых твораў з эпохі Айчынай вайны. Але тым не менш, усё яшчэ ў вялікай колькасці друкуюцца апавяданні і аповесці, напісаныя ў старой манеры, аторнутыя сентыментальнасцю і саладзавасцю.

Эпоха Айчынай вайны дае пісьменнікам галарыю цікавых і рознастайных чалавечых характараў, а некаторыя нашы працы з дзіўнай аднастайнасцю малююць усё адны і тым-жа вобразы, вар'юючы іх на розныя лады і ставячы ў розныя сітуацыі ў розных творах.

Многія працы нібы загарваліся, бяручы за галоўны вобраз свайго твора старога дзеда, або жыллага чалавечка ў сучасны з ворагам. Дык хоць-бы паводзіны гэтых старых вызначаліся арыгінальнасцю і мужнасцю і паказвалася ў яркіх і непатрутных фарбах. Гэтага няма. Матныя помсты гэтых старых таксама заўсёды аднолькавы: за разбураўную пасаку, за ўпучку і т. д.

Праўда, усё гэта мела месца ў жыцці і мае права быць адлюстравана ў літаратуры. Але вельмі ўжо прыгнятае чытача аднастайнасць, саладзавая сентыментальнасць, з якой вырашаюцца гэтыя тэмы.

А між тым, галоўны героі Вялікай Айчынай вайны — чалавек сярэдняга

і малодшага веку: камуніст, комсамолец, беспартыйны патрыёт вельмі рэдка выступае на старонках твораў прозы, а калі і паказваецца, дык даволі бледна.

У чым-жа справа? Чаму пісьменнікі аддаюць перавагу вобразам старых дзядоў і абходзяць паказ непасрэдных барацьбітоў гэтай вайны?

А справа ў тым, што вобразы, якім аддаюць перавагу нашы пісьменнікі, ужо сталі традыцыйнымі. Іх лягчэй паказваць, бо існуюць пэўныя ўзоры гэтых вобразаў, створаных раней. Гэтыя класічныя народныя прымаўкі, востры дзядоў, праведзены з ворагам, «па-старыкоўску» хітры і дасціпны...нось і гэтай такі вобраз.

Часамі, чытаючы пра такога дзеда, мімавольна заляш сабе пытанне, у якую эпоху ён жыў: ці то гэта ён так смега гаворыць з панам-прыгоннікам, ці то з белалаякам, ці то з немцам-катам у гэтую вайну. Настолькі дзяды падобны адзін да другога.

А некаторыя пісьменнікі ідуць яшчэ далей: адраджаюць вобразы гусяроў, музыкаў, баянаў, якія сваімі несямі ўзняюць людзей і г. д.

Вядома, такі вобраз лягчэй стварыць, чым, напрыклад, вобраз камандыра сучаснай вайны — смелага, мужнага, чалавечка вялікага інтэлекта і сэрца, які бліскава валодае сталінскай стратэгіяй перамогі.

Пра стварэнні такіх вобразаў не дамажа ні традыцыя, ні народная прымаўка. Тут патрэбны новыя сродкі мастацкага выяўлення, глыбокае раскрыццё думак і душы чалавечка.

Трэба адзначыць абмежаванасць у тэматыцы некаторай часткі беларускіх працаў. Яны не выходзяць з кола вясковых вобразаў, а калі і бяруцца за паказ інтэлігенцыі, ці рабочага класа, дык у паказе інтэлігенцыі не ідуць далей вастаўніка ці агранома, а ў паказе рабочых — далей чыгуначніка.

Абмежаванасць тэматыкі выяўляецца і ў тым, што тэма аднаўлення яшчэ зусім не знайшла адлюстравання ў беларускай мастацкай прозе.

І ў сэнсе формы шмат дакорваў можна зрабіць нашым працавікам. Мы ведаем, што класічныя наведы заўсёды характарызавалася імклівай і захалюючай фэбулай. Некаторыя-ж нашы наведы хутчэй падобны на дрэўныя газетныя нарыскі з усялякай фэбулай, чым на класічную наведу. Возьмем напрыклад, Тут усё яшчэ пераважае залішне падрабязнае апісанне непатрэбных дэталюў, перанясенне ў твор усіх падзей жыцця, адсутнасць выдумкі і навіны ў самым сюжэце, блыску думкі і формы.

Вялікая літаратура ёсць літаратура глыбокага зместу і бліскавай формы. Гэта азначае, што трэба выходзіць не з гэтых схем і ўзораў, а з іспытаных шукач новых сродкаў выяўлення, новых вобразаў, сюжэтаў, фарб.

Адзіная і найлепшая школа ў гэтых пошуках — само жыццё.

Рэстаўрацыя лепных работ у Думе Урада

Заслужаны дзеяч мастацтва А. Бэмбель рэстаўраваў лепныя работы, якія былі створаны ім-жа яшчэ пры будаўніцтве Дома Урада ў 1933 г.

У зале пасяджэнняў адноўлены барэльфы — партрэт таварыша Сталіна на фоне сцягоў і па абодвух баках групы рабочых і сялян. Адноўлены барэльфы ўзброеных савецкіх людзей эпохі грамадзянскай вайны. Гэтыя барэльфы ў свой час былі выкананы беларускімі скульптарамі — Бэмбелем, Глебавым, Арыяном, Ізмайлавым і Рытарам па эскізах скульптара Мінэрава.

Скульптар Бэмбель рэстаўраваў свае барэльфы ў фойе зала пасяджэнняў. Адноўлены тэматычныя скульптурныя кампазіцыі на тэмы — Змова Бабея, Парыжскія барыкады чэрвеньскіх дзён 1848 г., Першы Інтэрнацыянал, на чале якога былі К. Маркс і Ф. Энгельс, паказаныя тут у цэнтральным барэльфе.

МАНУМЕНТАЛЬНЫ ЖЫВАПІС БЕЛАРУСІ

Валянцін Таўлай

Выстаўка пейзажа

Манументальны жывапіс — спадарожнік архітэктуры. Яго кампазіцыйны стварэнне на сценах будынкаў, тады як стэнды жывапіс пашапа на палатне і паперы.

У сучасны момант, калі перад намі стаць задача аднавіць сёл і гарадоў, разбураных нямецкімі захопнікамі, манументальны жывапіс набывае выключна вялікае значэнне.

Будуцінства гарадоў можа адбывацца па двух напрамках. Гарады могуць стварацца пры дапамозе архітэктуры без усялякай сувязі з жывапісам і скульптурай. Аднак, гэты пятак можа быць вырашана пры дапамозе сінтэза архітэктуры, жывапісу і скульптуры.

Які з гэтых шляхоў больш пажаданы для нас?

Кідаючы беглы погляд на гісторыю сусветнага доўжасця, мы бачым, што пераважна большасць выдатных помнікаў створана на падставе сінтэза прасторавых мастацтваў.

І гэта не выпадкова. Толькі такім чынам можна напісаць творы, якія ўвасабляюць усё дэяльнасць мастацтва, з'яўляючы сабой найбольш поўна адлюстраваны свой час, ствараючы будаўніцтва, якія з'яўляюцца сапраўды прыкметнымі ўражаннямі, робячы на яго незабытае ўражэнне.

Нам здаецца, што толькі такім шляхам мы павінны весті работу на аднаўленню нашых гарадоў, толькі так мы можам стварыць гарады, сучасныя нашай вялікай сацыялістычнай эпосе, якія адлюстравалі б усе культурныя, палітычныя і эканамічны дасягненні нашых гарадоў, раскрылі б веліч і прыгожасць савецкага народа, аднаго ідэям Леніна—Сталіна.

У мінулыя стагоддзі беларускі народ ствараў многа помнікаў на аснове сінтэза архітэктуры і жывапісу. У святле аднаўлення нашых гарадоў для нас важна разгледзець найбольш цікавыя, бо многія з іх з'яўляюцца высока мастацкімі па сваіх якасцях.

Нам не зусім вядома, ці быў жывапіс у нашых продках крывічоў, дрыгвічоў і радзімічоў. Жывапіс руска-візантыйскага стылю паявіўся ў Х веку, тады-ж, калі і каменная архітэктура.

Самы старадаўні помнік рускай і беларускай архітэктуры і жывапісу з'яўляецца Багаўшчанская царква ў Віцебску. Багаўшчанская царква і кніжныя Волгій у Х стагоддзі. Храм мае невялікія памеры, тоўстыя сцены, праразныя вукамі і высокімі вокнамі, а ўнутры падзелены масіўнымі слупамі. Ад гэтага ў храме цесна і цёмна. Усе яго ўнутраныя сцены былі распісаны манументальным жывапісам, але калі, дакладна нам невядома. Зусім магчыма, што ён з'яўляецца равенкам яго архітэктуры. І тады жывапіс набывае вялікае значэнне ў гісторыі рускага мастацтва.

На слухав былі змешчаны асобныя постаці, а на сценах—жывапісныя кампазіцыі. Колеры роспісу блкітныя, зялёныя, жоўтыя і чырвоныя—ярыя, але ў той-жа час гарманічныя. Гэты асабліва старажытнага жывапісу карысна было б засвоіць і нашым мастакам.

У Полацку ёсць два помнікі архітэктуры, якія захавалі ў сваіх сценах манументальны жывапіс XI—XII стагоддзяў. У Полацкай Сафіі яшчэ да вайны былі выяўлены два фрагменты жывапісных кампазіцый на частках сцен XI стагоддзя. Астатняя частка жывапісу храма схавана пад пластам вапны такаса, як у Спаскай царкве Полацка, дзе перад вайной была адкрыта з-пад папайшлага пласта тынкоўка жаночая постаць, магчыма Ефрасініі Полацкай, як мяркуюць некаторыя вучоныя. У адноўленне ад віцебскіх фрэскаў вобраз жаночай постаці зроблены ў прыглушаных жоўтых і чырванаватых тонах. Характар твару строі, але ў той-жа час дабраліся. Віданы, у нейкай ступені і ад адлюстравалі характэрныя рысы чалавека таго часу.

У рускіх гарадах—Кіеве, Ноўгардзе і Пскове ёсць многа будынкаў, якія захавалі ў сваіх сценах манументальны жывапіс таго часу. Іх вывучэнне даўно займаюць даследчыкі. Многа фрэска было рэстаўравана і адкрыта ў гэтых гарадах за савецкі перыяд. У нас-жа ў Беларусі, нягледзячы на тое, што мы маем шматкіх аб'ектаў, у гэтай галіне нічога пакуль не зроблена.

Ад XIII—XV стагоддзяў у Беларусі не захавалася ніводнага помніка манументальнага жывапісу. У пачатку XVI стагоддзя беларускі магнат Хадкевіч будаваў храм у Супраслі, распісаны ў сярэдзіне таго-ж стагоддзя жывапіснымі кампазіцыямі, партрэтамі і арыянтам. Як гэта відавч з літаратурных крыніц, над роспісам храма, акрамя беларусаў, працаваў сербскі мастак Нікіфар. Вобразы на фрэсках пазбаўлены аб'ёмнай трактоўкі і перспектывы. Постаці высокія і выкінутыя ў сухаватай лінейнай манеры. У іх адчуваецца блізкасць да фрэсак Міхайлаўскага златаверхага сабора і Сафіі Кіева.

Зусім іншыя напісаны партрэты беларускага магната Хадкевіча і Солтана. У адноўленне ад апісаных вышэй фрэскаў абодва партрэты паказаны ў мяккіх жывапісных тонах. Хадкевіч у гетманскім адзенні. Яго каранастая постаць моцна пастаўлена на зямлі, а інтэлігентныя рысы твару выражаюць шчырае сардэчнасць. Хадкевіч быў культурнішчам чалавекам таго часу. Ён мусіў зрабіў для развіцця беларускай культуры і ўсё энергію барацьбы ў абарону беларускага народа. За гэта многія польскія магнаты ненавідзілі яго. Партрэт гэты цікавы для нас не толькі сваімі жывапіснымі якасцямі, але і тым, што ён паказвае аднаго з старажытных дзеячоў беларускага народа.

Больш сціплым дан партрэт Солтана, хоць і напісаны ён, як відавч, рукой аднаго і таго-ж мастака-беларуса. Нам не ўдалося ўстанавіць, хто быў аўтар гэтых партрэтаў. Вядома толькі, што ў Гродні ў той час існавала многа мастакоў-беларусаў, якія складалі гродзенскую школу жывапісу, блізкаю да віцебскай і магілёўскай школ.

Побач з гэтым асобныя часткі сцен, сцяпенныя і слуповыя былі распісаны арыянтам. Адметна асабліва гэтага арыянта ў выразах яго ліній і ў паслядоўнай сіметрычнасці, што адзначае яго ад узорай магілёўскай школы жывапісу.

Больш поўна прадстаўлена магілёўская школа жывапісу. У XVI—XVIII стагоддзях у Магілеве працавала многа мастакоў, грабавар, разбярцоў па дрэву і металу. Работа гэтых майстроў славілася далёка за межамі нашай радзімы.

У 1636 г. Магілёўскае брацтва будавала велізарны храм Багаўшчанаў. Праз некаторы час ён быў распісаны асобнымі постацямі і жывапіснымі кампазіцыямі.

Вялікую цікавасць для гісторыі беларускага жывапісу маюць постаці ў храме. Усе яны маюць велічныя і строгія рысы. Гэтых людзей не маглі зламаць ні «сповы і суд», ні захопніцтва, ні пакаленні польскіх магнатаў і селятаў. У іх адлюстраваны наражныя вольны продкі, неслыханыя ў барацьбе з селятамі, агентамі рымскага папства, змужалых і простых, якія гераічна смагаюцца за захаванне беларускай культуры і беларускага народа ад знішчэння.

Такі-ж па характары жыцця жывапіс храма Мікалая ў Магілеве, пабудаванага ў XVII стагоддзі. Першапачаткова храм быў распісаны ў барочным стылі. У XIX стагоддзі ён рамантаваўся. Былі створаны новыя роспісы ў рэалістычным стылі. Яго сцены пакрыты такаса жывапіснымі кампазіцыямі і асобнымі постацямі. Цікавая вялікая кампазіцыя Таемнай вачыра, напісаная над абсідэй. Стылістычна яна блізка да адназначнай карціны вядомага рускага мастака Н. Ге.

Жывапіс Кацярынскага храма выкананы ў тым-жа духу, што і жывапіс храма Багаўшчанаў у Магілеве.

Абодва храмы ў даўні час здыгралі вялікую ролю ў справе барацьбы беларускага народа супроць польскіх магнатаў і караляў. Пры іх існавалі брацтва, выпускалі і захоўваліся кнігі, пісаліся абразы і карціны. Абодва яны былі спецасаблівымі культурнымі цэнтрамі нашага народа. Значыць, не выпадкова, што жывапіс іх стылістычна блізі аднаго да другога. Як відавч, тое, што было агульным у дэсе гэтых храмаў, знайшло сваё адлюстраванне ў іх жывапісных кампазіцыях і постацях.

У іншым духу выкананы жывапісныя кампазіцыі ў Васкрасенскім храме ў Магілеве, збудаваным у XVII стагоддзі. Кампазіцыі на сценах сярэдняга з'яўляюцца місіянерска дзейнасць каталіцкіх прапаведнікаў на фэходзе. Храм належаў уніятам. Гэтым тлумачыцца характар яго жывапісу. Жывапіс адносіцца да стылю барока і выкананы ў яркіх стратэжычных колерах. Постаці поўны руху і некалькі экспрэсіўны. Іх дэяльнае разгортаецца то на мору, то ў палацах нейкіх тэмных цароў.

Жывапіс Багаўшчанаўскага храма арыянічна звязаны з унутранымі сценамі храма. Будучы паверхневым па сваёму характару, ён не парушае паверхні сцен і ў той-жа час не трапіць якасцей, якія ўласцівы манументальнаму жывапісу.

Іншыя стасуецца да архітэктуры жывапісу ў Кафедральным саборы Магілева. Сцены і сцяпенныя саборы распісаны вялікімі плафонамі, плафонамі і некалькі дзесяткаў метраў. У адным з плафонаў паказаны высокія архітэктурныя будаўніцтва, якія ідуць сваімі верхнімі часткамі ў блакітнае неба. Ніжняю частку гэтых будаўніцтваў складаюць п'едэсталы, на якіх змешчаны калоны з базамі і багатымі капітэлямі. Вышэй ідуць раскрываючы карнізы і порцікі. Асноўную ўвагу аўтар узяў на перадачы перспектывы глыбіні ў плафоне. Яго задачай было стварыць уражанне глыбіні неба і, такім чынам, распусціць інтэр'ер храма, надаць грандыёзнасць храму і бясконцаць яго ўнутранай прасторы.

У гэтым выпадку жывапіс страціў сваю якасць і ператварыўся ў дэкаратыўны сродак. Калі ў роспісах Багаўшчанаўскага храма чалавек з'яўляецца асноўнай тэмай жывапісу, дык тут чалавек адсутнічае на заднім плане. Асноўна-ж увага аддана архітэктурным дэталю.

Падобны жывапіс ёсць у Кафедральным саборы ў Мінску. Праўда, тут ён менш імпанантны, хоць такаса мае часта дэкаратыўныя прызначэнні. Карнізы, вокны і балюстрады акіцвананы і паўтораны ў выглядзе надбудовы з мэтай надання асобным часткам храма больш урачывага гучання.

Такім чынам, мы маем два тыпы манументальнага жывапісу. У адным з іх вялікае месца належыць паказу чалавека, раскрыццю яго духоўных якасцей. У гэтых роспісах жывапіс і архітэктура з'яўляюцца адным цэлым, і адзін аднаго не падпарадкаваны архітэктуры. Яго сюжэт—архітэктурная кампазіцыя, а вобраз чалавека страціў сваё значэнне і ператварыўся ў сродак дэкаратыўна-такаса-ж, як і любая архітэктурная дэталю.

Вялікія страты манументальнаму жывапісу нанеслі фашысцкія барбары. Яны спалілі Багаўшчанскую царкву ў Віцебску, ад чаго фрэскі пашкоджаны так, што ад некаторых з іх асталося плямы да дэда прыкметныя ачыскі, такаса як у Багаўшчэнскім храме ў Магілеве. Разбураны храм Васкрасенскі ў Магілеве і храм Пятра і Паўла ў Віцебску. Іх жывапісныя знішчаны напалаві. Акрамя таго, разбураны палацы ў Гомелі і ў Віцебску з іх цудоўным дэкаратыўным жывапісам і лепкай, такаса як і шмат якіх іншых помнікаў беларускага мастацтва. З глыбокім смуткам у душы прыходзіцца гаварыць аб гэтых стратах.

Зараз перад намі стаць задача, як мага лепш захаванне тое, што ўцалела ад рук нямецкіх злачынцаў.

М. КАЦАР.

Маякоўскі па-сяброўску радзіў не збылаць адрозне верша з рук: напісаў — замкні яго ў шэфлядзе, як адлежыцца—судзі, здавай у друку...

Не забяцця добрае парадка польскі пан ласкава «дапамога», замыкаючы замест шэфляды з вершамі—і аўтар у востраг.

Праўда, іх судзілі—не загойш—і шпікі, якога не вазмі, кожны прысягаў на крыж за тое, што не вершы гэта—дымаміт.

Пракурор праз кодэкса артыкула угладаўся ў кожны мой радок, нават палым аспярожна тыкаў і ацёнаваў: за радок—гадок.

Адсылаў зноў ляжаць на нары, шэфляваць і вершы і бакі і аб друку час-ад-часу марыць: жыў на свеце Скарына такі...

Наляжаліся — аж скабы забалелі вершам, аўтару, народу-чытачу. Вершы многія ад гэтага свеілі, многіх—і зусім не далічу...

Толькі аднаго закнічуць нехта: стрэфку шэфляваў, як стаць звына. Ланцугі дакучліва звнілі—можа й вершы ад таго звніны.

Аб маіх вершах

Маякоўскі па-сяброўску радзіў не збылаць адрозне верша з рук: напісаў — замкні яго ў шэфлядзе, як адлежыцца—судзі, здавай у друку...

Не забяцця добрае парадка польскі пан ласкава «дапамога», замыкаючы замест шэфляды з вершамі—і аўтар у востраг.

Праўда, іх судзілі—не загойш—і шпікі, якога не вазмі, кожны прысягаў на крыж за тое, што не вершы гэта—дымаміт.

Пракурор праз кодэкса артыкула угладаўся ў кожны мой радок, нават палым аспярожна тыкаў і ацёнаваў: за радок—гадок.

Адсылаў зноў ляжаць на нары, шэфляваць і вершы і бакі і аб друку час-ад-часу марыць: жыў на свеце Скарына такі...

Наляжаліся — аж скабы забалелі вершам, аўтару, народу-чытачу. Вершы многія ад гэтага свеілі, многіх—і зусім не далічу...

Толькі аднаго закнічуць нехта: стрэфку шэфляваў, як стаць звына. Ланцугі дакучліва звнілі—можа й вершы ад таго звніны.

Тэатр імені Якуба Коласа

Гэтымі днямі ў гастрольную паездку па Літоўскай ССР выязджае Беларускі Дзяржаўны драматычны тэатр імені Якуба Коласа. Тэатр наведзе гарады Вільнюс і Каўнас.

Гледачам братняй рэспублікі будуць паказаны новыя работы—«Крамлёўскі кур'янт» М. Пагалоўна, «Так і будзе» К. Сіманова, «Заложнік» А. Куцара, а таксама спектаклі ранейшага рэпертуара.

Гастролі Палескага тэатра

Палескі абласны драматычны тэатр хутка выдзе на гастролі ў Магілёў і Барыўск.

У гэтых гарадах тэатр пакажа «Без яны вянаты» А. Астроўскага, «Так і будзе» К. Сіманова ў пастаючы мастацкага кіраўніка М. Кавязіна.

У часе гастрольў будзе выпушчана прэм'ера «Хто смяцця апошнім» К. Крапівы. П'есу ставіць засл. арт. БССР Л. Рахленка.

Новыя праграмы Палескага ансамбля

Палескі абласны ансамбль беларускай народнай песні і танца пад кіраўніцтвам кампазітара Н. Сакалоўскага пакажа ў дні свята вызвалення некалькі канцэртаў.

Глядач убачыць старадаўнюю каляду гульні «Віселле Пярэшкі», беларускі народны звычай «Дажынкі», народныя песні ў апрацоўцы Н. Сакалоўскага.

Падрыхтаван такаса цыкл беларускіх народных песень, запісаных і запісана на Палесці, рад народных танцаў, народных падаў і казак. Песні апрацаваны кампазітарамі Н. Сакалоўскім, Р. Пукстам, В. Яфімавым, Я. Ціцюком і другімі.

Пасля свята ансамбль прыступіць да работы над новай праграмай з жыцця і баявой дзейнасці палескіх партызан.

М. КАЦАР.

Да Вялікай Айчыннай вайны беларускі мастакі паказалі сябе, як майстры, што ідуць у першых радах вызваленчага мастацтва Савецкага Саюза. Вайна пераарала зместовае і бурнае творчае жыццё беларускіх мастакоў. Але, нягледзячы на цяжкасці, выкінуты вайной, усё-ж творчая праца не спынялася.

Выстаўка, што адкрылася ў Акруговым ДOME Чырвонай Арміі, не з'яўляецца спецыяльнай выстаўкай, да якой мастакі рыхтуюцца. Сабраныя на гэтай выстаўцы работы ў большасці сваёй не закончаныя творы, а толькі эцюды. Тым не менш яны маюць мастацкую цікавасць і каштоўнасць.

Выстаўка, якая займае некалькі залаў, пачынаецца работамі мастакоў Я. Ціхановіча, Л. Лейтмана і А. Марыкса.

Стрыманна па каларыту работы Я. Ціхановіча тонка і задумана перадаюць стан прыроды. У асабліва добра «Поле», «Край лесу», дзе з'яўляюцца куткі беларускага пейзажа выключна з вялікай любоўю.

Значная колькасць работ Л. Лейтмана, якія выкананы акварэлю і гуашу, вызначаюцца тонкім тустам і мяккасцю. Зробленыя ў розных мясцінах і ў розную пару, маючы такім чынам рознастайнасць матываў, усе яны носяць на сабе індывідуальную манеру выканання майстра, якая часткова дыктуецца работамі—гэта «Асенняя пара», «Правішчы», «Маскоўскія дачы», «Туманны дзень», Уласцівая Л. Лейтману лірыка адлюстравана ў гэтых работах з вылікім пацудым.

Работы засл. дзеяча мастацтва БССР А. Марыкса цікавыя па сваёй трактоўцы. У іх пераважаюць архітэктурныя матывы, дзе гэта і зразумела, бо яны прызначаны для ўвасаблення іх на сцене ў выглядзе дэкарацыі.

Выстаўлена мастаком В. Цыркум, сведчыць аб жывапісным таленце і культуры. Усе фарбавыя змены ў прыродзе прывабліваюць мастака і перадаюцца ім па-майстэрску. Кожная эцюд-карціна мае тую сваю каларыт і сваю гаму фарбаў. Асабліва вылучаюцца па сваёй закончанасці і цэльнасці «Змярканне», напісанае ў шэра-ліловых тонах, і «Зімі надвечарак», выкананы ў шэрых тонах. У іх — вялікае паэтычнае пацудзі, выражанае з професійна-нальным талентам. Вельмі добра са-маркандскія эцюды. Побач з каштоўнымі якасцямі жывапісна патрэба ўважыць неапраўданую ў некаторых работах залішнюю шырыню напісання, што надае гэтым работам лёгка-важкаясць.

Такога-ж погляду і трактоўкі прыроды прытрымліваецца мастак Я. Крапоўскі, але падыход да вырашэння іншы. Калі ў Цыркум усё аб'едноўваецца ў цэлыя кавалкі колеру, дык у Крапоўскага каларыт кожнай рэчы ствараецца з незлічонага мноства нюансаў колеру. Выключна тонкія па каларыту і прыгожыя «Раўна на Каспі» і «Апошні промень» гавораць аб вялікім пацудзі мастака-паэта. Другія работы, як «У лаўры», «Перад бурай» і інш., ясныя і сабе вялікі жывапісны вяртаецца. Пры наўнасці ў Крапоўскага якасцей каларыста пажадана больш канкрэтнасці рэчў і сабранасці.

Мастак Б. Малкін прадстаўлены на выстаўцы цэлым радом малюнкаў і акварэляў. Асабліва хочацца адзначыць яго акварэль «Чайкі», «Халодны дзень», якія надзвычай тонка перадаюць суровасць і лірыку поўначы. З малюнкаў вылучаюцца сваёй назіральнасцю «Зіма», «Шэры дзень». У работах Б. Малкіна адчуваецца тонкі густ.

Вельмі добра па сваіх жывапісных якасцях эцюды М. Беляшкіча, як напр. «На тэрасе» і др., але, на жаль, яны носяць сляды незакончанасці.

І. АХРЭМЧЫК, засл. дзеяча мастацтва БССР.

Вядомы сваімі кампазіцыямі, засл. дзеяча мастацтва БССР Я. Зайцаў прадстаўлены на выстаўцы трыма работамі. Калі для мастака, які працуе ў галіне пейзажа, эцюд з'яўляецца самастойным творам, дык для Я. Зайцава эцюды—матэрыял, які можа быць скарыстаны ў будучым. Ставіць перад сабой пэўныя мэты, загадаў зважваючы сябе, Зайцаў, аднак, вырашае гэтыя задачы ўсебакова. Яго работа «Парк» ваб'ява гледача сваёй мяккасцю і рознастайнасцю фарбаў.

Сур'ёзным імкненнем і жаданнем перадаць праўду прыскнуты работы мастака П. Гаўрыленкі. З замілаваннем перадаюцца ім усё дэталі, зважаныя ў натуре, якія не пераходзяць, а дапаўняюць пэлае. Поўныя пазіы яго работы «Вясна» і «Зіма», выкананы жывапісным сродкам. Выключна сціпла на сваёй перадачы акварэль «Разбураная царква».

Эцюды мастака Анатоля Волкава маюць спецасаблівы каларыт. «Дзюжынка ў снапох» і «На эцюдах» гавораць аб любоўным і ўважлівым вывучэнні ім прыроды.

На значнай тэхнічнай вышыні па мастацкай якасці знаходзяцца ліна-гранюры мастака А. Тычыны. Малады мастак Г. Бржазоўскі выстаўляе некалькі работ, якія з глыбокім адчуваннем колеру перадаюць беларускі пейзаж. «Возера», «Сячэла», «Пейзаж» заслугаюць самых уважлівых адносін і пахвалы.

Засл. дзеяча мастацтва БССР В. Кудрэвіч прадставіў некалькі акварэляў, якія зроблены ім, як ушчына аб сваёй любой радзіме ў той час, калі мастак быў адарваны ад яе вайной. Усе работы прыскнуты вялікай журбой і таму некаторыя неканкрэтнасць зусім апраўданая («Вечар», «Змярканне» і інш.).

Работы «Шэры дзень» мастак В. Ціхановіч шмат абяцае, як жывапісца.

Мастак І. Суховерхаў у рабоце «Зіма» сціпымі сродкамі цудоўна перадаў стан прыроды зімой.

Работы Соф'і Лі маюць цікавасць толькі як замалюўкі з прыроды ў партызанскім атэрыце.

Мастак І. Гембіцкі цудоўна перадаў стан прыроды ў сваіх эцюдах «Сакавік» і «Вясна». Вельмі захапляюцца колернымі пошукамі, ён залішне зважвае свой талент, што адчуваецца ў яго іншых работах.

Спецасабліва вылучаюцца эцюды мастака А. Шабаньва, якія вельмі багатыя фарбамі і дэкаратыўнасцю. «Зіма», «Дрэвы» і «Эцюд» сведчаць аб вялікім жывапісным адчуванні.

Пісьменныя і цікавыя работы мастака Н. Міхалюка, прыемныя «Мора» і «На раі» М. Філіповіча, мякка і з настром выкананы афарты Л. Рапа. Добрымі работамі прадстаўлена гомельскія мастакі Лебедзеў і Змігнероўскі.

З любоўю і адчуваннем колеру выкананы эцюды маладым баранавіцкім мастаком Максімавым. Неразныя работы мастакоў Вархатнага і З. Паўлоўскага.

Першую паясу гістарычнай перамогі пад фашызмам выстаўку, навукар прыказны «першы блікі комам», можна апаіваць, як і добрае і каштоўнае памянне. Можна кажаць, што за ёй паследзе цэлая серыя другіх выставак. Пасля таго, як промень перамогі і свабоды раззвёў зрок вайны, што навісаў над Радзімай, пасля таго, як наша краіна зоззла ўсім колерам вясёлкі і паўстала па ўсёй сваёй прыгожасці, беларускі мастакі ў сваіх работах з любоўю і радасцю адлюстравалі вясёлкі і яркі фарбы сваёй прыроды.

І. АХРЭМЧЫК, засл. дзеяча мастацтва БССР.

ГЕРАІЗМ І ПОЗА

Кожны літаратурны твор аб гераічнай барацьбе беларускага народа ў год Айчыннай вайны наш чытач сустракае з вялікай цікавасцю. І гэта зразумела. Падзеі ўраўнянай барацьбы яшчэ настолькі блізка, свежыя ў нашай памяці, ва ўсім нашым жыцці, што ва ўсведамленні чытачоў зусёды адбываецца спецасабліва нахалда мастацкіх вобразаў таго ці іншага твору на іх партреты ў жыцці. І гэта тым больш зразумела, што большасць нашых чытачоў самі з'яўляюцца жыццёвымі праборамі народнай барацьбы.

Да вялікага гонару нашай літаратуры трэба адзначыць, што народ пазнае самаго сябе ў многіх творах беларускіх пісьменнікаў. Лепшыя яго прадстаўленні а жыцця пераходзяць на старонкі апавесцяў, апавяданняў, драм і прадаўжаюць жыць у вобразах, якія адвапдаюць і характары. З жыцця ў мастацкі вобраз перайдуць народныя гераі бацька Міная, перайдуць Заслоў, Даватар, Гасцэла і многія другія. У творы Я. Коласа, М. Лынькова, К. Чорнага, А. Стаховіча, у драму А. Куцара «Заложнік» перайшлі і ўвасабіліся ў мастацкіх вобразах сцігі безымённых гераіў народа, якіх мы бачым сёння вакол сябе, працуем, жыём з імі ў адным годзе, у адной вясні, а часам і ў адной кватэры.

Але трэба сказаць, што не кожны мастацкі вобраз нашых пісьменнікаў вытрымлівае параўнанні з жыццём. Гэта можна зважыць, калі ўдзімліва прасачыць адзін з творчых прычыпаў вырашэння такой важнай і пачаснай тэмы ў беларускай літаратуры, якой з'яўляецца тэма асабіста гераізма чалавека.

Асабісты гераізм чалавека, які тэма, займае значнае месца ў апавяданнях, апавесцях і драмах беларускай літаратуры. Мінулыя барацьбы дала невяржальны матэрыял для гэтай тэмы. І ўсе беларускія пр

МАЛАДАЯ ГВАРДЫЯ

Урывак

А.Александр Фаддеев

Этаго самага дня, калі Анатоля Папоў, Улі і Віктар з башкам вярнуліся ў Краснадол пасля няўдалае эвакуацыі, Анатолю не жыў дома, а хаваўся ў Петровых, на хутары Пагарэль. Нямецкая адміністрацыя яшчэ не прайшла на хутар, і Петровы жылі адкрыта.

Хутар вярнуўся ў Першамайку, калі выйшлі нямецкія салдаты. Ніна перадала яму і Улі, каб яны, — лепш Уля, якую менш ведалі ў горадзе, — неадкладна ўстанавілі асабістую сувязь з Кашавым і вызначылі групу хлопцаў і дзяўчат — першамайцаў, якія могуць змагацца супраць немцаў і якім можна даверыцца. Ніна дадала, што Алег дзейнічае не толькі ад сябе, і гаварыла некаторыя яго парады: гаварыць з кожным сам-на-сам, не называць імя, не называць, выдма, і Алег, а даць зразумець, што яны дзейнічаюць не ад сябе асабіста.

Потым Ніна пайшла. А Анатолю і Улі, якія не бачыліся з дня іх вяртання, пайшлі да спуска ў ярок, які раздзяляў сядзібы Паповых і Громавых, і сядзі паблыжы.

Вечар апусціўся на стэп, на сады. Немцы вельмі пашкодзілі сажок Паповых, асабліва вішні, на якіх паламаны былі галіны, але ўсё-ж ён захаваліся, звыклі такі-ж утульны, прыемны, як і ў тым часе, калі яго лагідалі разам баяка і сцяп.

Выкладчык прыродазнаўства, які вельмі любіў сваю навуку, падараваў Анатолю, пры пераходзе з васьмага класа ў дзявяты, кнігу «Пішчыцы іграшвага дрэва». Кніга была такою старою, што ў ёй не хапала першых старонак і нехта было даведана, хто яе аўтар.

Ля ўвахода ў садок Паповых стаяла старая ігруша, яшчэ больш старая, чым кніга, і Анатолю вельмі любіў гэтую ігрушу і гэтую кнігу.

Увосьні, калі паспявалі яблыкі, — сад быў гордасцю сям'і Паповых, — Анатолю звычайна спаў на талчэе ў садзе, каб хлапцужы не краў яблыкі. А калі было дажджлівае надвор'е і даводзілася спаць у пакоі, ён праводзіў снігавую пераборку галіны і вольны тонкім шпатам, які злучаўся з вярхоўкай, прыгнечанай з сады ў вако, Варта дакрануцца хвац-б аднае з яблычкі, як у галавах ложка Анатоля з грукатам рушыўся звязак пустах бланшанкі і ён у адных трусіках імчаўся ў сад.

І вось яны сядзелі ў гэтым садзе, Улі і ён, сур'езна, задуманыя, поўны адчування таго, што з моманту размовы з Нінай яны ўступілі на новы шлях жыцця, невядома, небяспечны, прывабны.

— Нам не даводзілася гаварыць з табой па пішчыцы, Уля, — гаварыў Анатолю, крыху сумеснае ён блізкасці, — але я даўно паважваю цябе. Я і думаю, прышла пара паважваць нас адкрыта, да канца, шчыра... Я думаю, гэта не будзе перавельчэннем нашай роляі, ці зазнаем, даць сабе адказ на тое, што імяны ты і я можам узяць на себе ўсё гэта, арганізаваць нашых хлопцаў і дзяўчат на Першамайцы. Мы павінны дамоўцца загадаць, як мы самі будзем жыць... Напрыклад, цяпер ідзе рэгістрацыя на біржу. Я асабіста не пайду на біржу. Я не хачу і не буду прапавіць на немцаў. Клянусь перад табой, — гаварыў ён стрыманым, поўным сілы голасам, — я не сяду з гэтага шляху. Калі прыдзеца, я буду хваціцца, перайду на падпольнае становішча, загіну, але не сяду з гэтага шляху...

— Толькі ты помніш рукі таго немца, эфрытара, які корпаўся ў нашых чамалыхах? Яны былі такіх чорных ад гразі, зікарэзлыя, а цяпер іх заўсёды бачу, — паціку гаварыла Уля. — У першы-ж дзень, калі я прыхэла, я зноў іх убачыла, як яны рыліся ў нашых пасцелях, у кўфры, яны рэзалі сукні матчыныя, мае і сестрыны на свае шалікі-касынікі, ім не агідна было шукаць нават у бруднай бялізне, і яны-ж хоцьці дабрацца да нашых дзеш... Толькі я правяла не адну ноч без сну ў нас на кухні, — ты ведаеш, яна ў нас зусім асабная, — я сядзела ў поўнай пемі, слухаючы, як немцы гарпапаняць у доме і прымушаюць служыць ім хворую маці, я сядзела гэтак не адну ноч, таму што я справяла сабе. Я ўсё думала, ці хоцьці спыніць я мяне, ці маю я права стаць на гэты шлях? І я зразумела, што іншага шляху ў мяне няма. Так, я магу жыць толькі гэтак, ці я не магу жыць зусім. Клянусь маі сваёй, што да апошняга ўдыху я не звярну з гэтага шляху... гаварыла Уля, гледзячы на Анатоля сваімі чорнымі вачыма.

Хвалюванне ахапіла іх. Некаторы час яны маўчалі. — Давай наміцям, з кім паважваць у першую чаргу, — хрыпата сказаў Анатолю, авалодаўшы сабою. — Можна, пачнем з дзяўчат? — Вядома, Майя Пегліванова і Саша Бондарова. І вядома, Ліля Вяшчына. А за Лілю пойдзе Тоня. Думаю яшчэ Ліна Самойлава, Ніна Герасімава, — пералічвала Уля.

— А гэтая наша актывістка, ну, як яе — Поневаркава? — Выркава? — твар Улі набіў халодны выраз. — Ведаеш, я табе што скажу: бывала мы ўсе, у цяжкія дні, рэзка выказваліся аб тым, аб другім. Але павінна быць у чалавека ў душы святасць, тое, з чаго, як з маці родзіне, не можна смяцца, гаварыць з непавяжучым, з кіпмаі. А Выркава... хто яе ведае? Я ёй не даверылася б... — Добра, прыгледзіся, — сказаў Анатолю.

— Хутчэй ужо Ніна Мінаева, — сказала Уля. — Свельская, бязлізвая такая? — Ты не думай, яна не баяліва, яна сарамжаня, а яна вельмі цвёрдых вераканяніну... — А Шура Дубровіна? — Пра яе мы ў Майі спытаем, — усміхнулася Уля. — Слухай, а чаму ты не назвала лепшай свае сяброўкі Валі Філатовай? — раптам са здзіўленнем спытаўся Анатолю.

— Сярод хлопцаў, вядома, Віктар, ужо з ім гаварыў. І калі ты назвала Сашу Бондарова і назвала, вядома, слуха, дык траба і Васю, брата яе, і вядома, — Жэнька Шапаялёў і Валодзька Рагозін... Апроч таго, я думаю, Бора Гловань, ведаеш, малдавінін, што прыхэлаў з Бесарабіі?

Гэтак яны перабіралі сваіх сябровак і таварышаў. Месці, які ўжо быў на сыходзе, але ўсё яшчэ вялікі, чырвоным заравам стаяў за дрэвамі. Густыя цені леглі ўздоўж сады, трымаючы таямнічаць была разліта ва ўсёй прыродзе.

— Якое шчасце, што і ваша і наша кватэры вольныя ад немцаў! Мне невядома было б бачыць іх, асабліва цяпер, — сказала Уля.

З дня вяртання Уля жыла адна ў маленькім будынку кухні, якая прымыкала да раду хатніх прыбудовак для каровы, для птушак, Уля запаліла накіч, які стаяў на печы, і некаторы час сядзела на пасцелі, гледзячы перад сабою. «Вось яно тое, чаго я гэтак чакала, — думала яна, — цяпер маё жыццё належыць не мне, не толькі мне... Яна была на адзінце са сабою і сваім жыццём, у тым стане каменнай адкрытасці перад сабою, які бымае ў хвіліны вялікіх душэўных падзей.

Яна нагнулася каля вясцелі, выцягнула чамалычкі і з яго з-пад блызын дастала вельмі патрашаныя цыратывы сшытак. З часу ад'езду з дому Уля не брала яго ў рукі.

Амаль сцірты запіс алоўкам на першай-жа старонцы, як-бы эпіграф да ўсёго, сам казаў аб тым, дзеся гэта Уля завяла гэты сшытак і калі, гэта было.

«У жыцці чалавека бымае перыяд часу, ад якога залежыць маральны лёс яго, калі адбываецца пералом яго духоўнага развіцця. Кажуць, што гэты пералом надыходзіць толькі ў юнацтве. Гэта няпрада: для многіх ён надыходзіць у самым ружовым маленстве. (Пам'ялоўке)».

З паўценнем, адначасова і маркотна прышмыгнута і здзіўленнем перад тым, што яна, будучы амаль дзіцем, запісала тое, што гэтак адважліва яе перарашыма душэўнаму стану, яна чытала на выбар то адно, то другое.

«У бойны трыба ўмець карыстацца хвілінай і валодаць здольнасцю хуткага меркавання».

«Што можа супроцьстаяць цвёрдай волі чалавека? Воля заклячае ў сабе ўсю душу, ханець — значыць невяліздзець, лобызь, шкадавань, радавацца, жыць; адным словам, воля ёсьць духоўная сіла кожнае істоты, свабоднае імкненне да стварэння або разбураўня чычо-небудзь, творчых улада, якая з чычога робіць чуды... (Лермантаў)».

«Я не магу знісіць сабе, меце ад сорама. Сорамна, сорамна, — не, боляд, — гавябна смяцця з таго, што дрэнна апраўтаў! Я нават не магу ўспомніць, калі я ўзяла гэта сабе ў прымятку. А сёння гэты выпадак з Нінай М., — не, я нават не магу пісаць... Усё, што я ні ўспомню, прымушае мяне чырванець, я ёс гору. Я аблізала нават з Лізкаю У., таму што мы разам усміхаліся, то дрэнна апраўтаў, а я-ж бынікі... пра гэта не трэба пісаць, увогуле яна дрэннае дзеўчане. А сёння я гэтак пагардліва, імяна пагардліва намясала з Нінай і нават паянгула за гэтую кофтак так, што яна вылезла са спадніцы. А Ніна сказала... Не, я не магу паўтарыць не слоў. Але-ж я ніколі не думала гэтак блага. Гэта пачалося ў мне ад жалю, каб усё, усё было прыгожа ў жыцці, а вышла іначай. Я проста не падумала, што многія людзі могуць жыць у істэцы, а тым больш Ніна М. Яна такая вольная, Клянусь, Ніначка, я больш ніколі, ніколі не буду!»

Далей ішла прыпіска алоўкам, зробленая, як відаць, на другі дзень: «І ты спырашся ў яе, каб яна даравала, так, так!»

Праз дзве старонкі было запісана: «Саме дарогое ў чалавека — жыццё. Яно даецца яму адзін раз, і працьжы яго трэба гэтак, каб не было пакутліва баложа за бязмэтна пражытыя годкі, каб не паліла ганьба за подленькае дробязнае мінулае (Н. Остроўскі)».

«Усё-ж смешны гэты М. Н. Вядома, я не ўтаю, мяне прыема бавіць з ім час (паюро). І ён добра танцуе. Але ён вельмі любіць падкрэсліць сваё званне і паваліцца сваімі ордэнамі, а мяне гэта якраз няважна. Учора ён загаварыў пра тое, чаго я ўжо даўно чакала, але чаго я зусім не хачела... Я пасмяялася і не шкадула. А тое, што ён гаворыць, — кончу з сабою, — гэта і няпрада і сямістасць з яго боку. Ён такі тоўты, яму трэба быць на фронце, са стрэльбаму галазці. Ніколі, ніколі, ніколі...»

«Храбрышны сярод скромных нашых камандзіраў і скромнейшы сярод храброў — такім я помню таварыша Катоўскага. Вечная яму памяць і слава. (Сталін)».

Уля сядзела, схіліўшыся над сваім вучнёўскім сшыткам, пакуль яе не пачула, як іхца бразнула калітка і нечыя лёгкія маленькія ногі прабеглі пераз дворык да дзвярэй у кухню.

Дзверы без стукі адчыніліся і Валя Філатова, нічога не бачыч перад сабой, пабегла да Улі і ўткнулася тварам у калені Улі. Некаторы час яны маўчалі. Улі адчуваў, як уздымаюцца грудзі Валі і бецца яе сэрца. — Што з табой, Валечка, — паціку спыталася Уля. Валя ўзняла твар. — Уля, — сказала яна, — мяне гоніць у Германію... Пры ўсёй сваёй глыбокай агіднасці да немцаў і да ўсёго, што яны рабілі ў горадзе, Валя Філатова да млюсасці баялася немцаў. З першага дня іх прыходу яна ўвесь час чакала, што вольнае павіна здарыцца нешта жудаснае з ёю або з маі.

Улі ў сваёй слабасці, утойга ад яе пайшла на рэгістрацыю. Біржа працы змяшчалася ў адна-наварховым белым доме на ўзгорку, непадалёк ад раённага выканкома. Невялікая чарга ў некалькі дзесяткаў чалавек, малых і пажылых, галоўным чынам, жанчын і дзяўчат, стаяла ў ўваходу ў будынак. Валя аддала пазыла ў чарзе аднакласніцу па першамайскай школе Зінаіду Выркаву. Валя пазнала яе па маленькім росце, па гладкіх, нібы прыклененых валасках і тэрчэўшых кароткіх вострых касычках, і падышла да яе, каб папаці ў чаргу бліжэй.

Не, гэта была не з тых чаргаў, у якіх нямаюла даявося пастаяць людзям у дні вайны, — і ў хлабной, і ў харчовай, і па прадуктовай карткі, і нават у часе мабілізацыі на працоўны фронт. Тады многія стараўся папаці бліжэй і людзі сфарміліся, калі хто-небудзь праходзіў без чаргі, скарыстаўшы знаёмства і службовае становішча. Гэта была чарга на імянецкую біржу працы, нічо не імкнуўся трапіць туды раней ішых. Выркава моўчы зірнула на Валю іпаборні, вузка зведзенымі вачыма і дала ёй месца перад сабой.

Чарга ішла даволі хутка, — уваходзілі па двое, Валя, якая трымала ў спяндэлай руж пашпарт, загорнуты ў хустачку, увайшла разам з Выркавай. У пакой, дзе рэгістравалі, проста наспраць увахода стаяў доўгі стол, за якім сядзелі тоўты імянкі эфрытары і руская жанчына з вельмі кволай ружовай скурай твару і неатуральна доўгім падбородкам. І Валя, і Выркава педалі яе: яна выкладала ў краснадонскіх школах, у тым ліку і першамайскай, імячыцы яе таксама было Імячынава.

Дзяўчаты прывіталіся з ёю. — А... мае выхаванкі! — сказала Імячынава і нехача ўсміхнулася, узмакнўшы доўгімі цёмнымі веймаі.

У пакой стукалі машыны. Да дзвярэй і налева і направа пралягалі дзве невялікія чаргі.

Імячынава пяталася ў Валі праўрост, башкоў, адрас і запісала ў доўгую вельмаецца. Адначасова яна перакладала ўсе гэтыя звесткі імянецкаму эфрытару і ён заносіў іх у другую вельмаецца па-імянецку.

Пакуль Імячынава апатала яе, нехта вышаў з пакою направа, а нехта ўвайшоў. Раптам Валя убачыла маладую жанчыну з разбуранай прыскавай, вельмі чырвоным тварам, з слязямі на вачах. Яна хутка прайшла пераз пакой, адной рукой зашпываючы кофтакчы на грудзях.

У гэты час Імячынава яшчэ пра нешта спытала Валю. — Што? — спыталася Валя, праводзячы вачыма гэтую маладую жанчыну. — Здарова? Ні на што не скардзіся? — пыталася Імячынава.

— Не, я здарова, — сказала Валя. Выркава раптам тузанула яе Валю за кофтакчы. Валя зірнула, але Выркава гледзела паўз яе сваімі вачыма зведзенымі абычковымі вачыма.

— Да дырэктара! — сказала Імячынава. Валя машынальна перайшла ў чаргу направа і зірнула на Выркаву. Выркава механічна выказвала на тым-ж миттэні, якія задала і яе сяброўцы.

У пакой дырэктара было ніка, толькі зрэдку чуліся кароткія выкукі па-імянецку. Пакуль апатвала Выркава, з пакою дырэктара вышаў хлапчына галоў семанціны. Ён быў збінтаваны, бледны і таксама на хату зашпываў гімнасіфку.

У гэты час Валя пачула, як Выркава рэзкім сваім голасам сказала: — Ва-ж самі ведаеце, Ольга Канстанцінаўна, што ў мяне табыць, — воль чучец? — І Выркава пачала дэманстрацыйна дыхаць на Імячынаву і на тоўтага імянецкага эфрытара, які, адкінуўшыся на крэсле, са здзіўленнем глядзель на Выркаву круглымі, як у пугі, вачыма. У грудзях у Выркавай сапраўды нешта захрыпела. — Я маю напару ў хатнім доглядзе, — прадлаўкала яна, бессаромна гледзячы то на Імячынаву, то на эфрытара, — але калі-б тут у горадзе, я-б з прыемнасцю, проста з прыемнасцю! Толькі я вельмі прашу вас, Ольга Канстанцінаўна, па якой-небудзь інтэлігентнай, культурнай прафесіі. А я з прыемнасцю пайду працаваць пры новым парадку, проста з прыемнасцю!

«Божа мой, што яна вярзе такое?» падумала Валя, адчуваючы, як бецца сэрца, і ўвайшла ў пакой дырэктара. Перад ёю стаяў немец у вальксвоым мундзіры, тлусты, з гладка прылізванымі на роўны прабор шэра-рыжымі валасамі. Не зважаючы на мундзір, ён быў у жоўтых скураных трусіках і ў карчэньных панчохах, з голымі каленкамі, аброслым валасамі, які шэрцо. Ён хутка і халодна зірнуў на Валю і закрываў: — Расправайт, расправайт!

Валя безадпаможна павяла вачыма. У пакой за сталом сядзель яшчэ толькі імянкі пісар, каля яго ляжалі старыя пашпарты. — Раздзягайце, чучет? — сказаў імянкі пісар па-ўкраінску. — Які?... — Валя ўсё так і залялася чырваню.

— Як, які, — перадраўніў пісар. — Скідай адзежку. — Шнэллер! Шнэллер! — сказаў афіцэр з голымі, аброслым валасамі, каленымі. І раптам, працягнуўшы да Валі рукі з чыста прымытым увалеватымі пальцамі, таксама парослым рыжымі валасамі, расчэпаў Валі аубы, зірнуў у рот і пачаў распыльваць ёй сукунку.

Валя, запылаўшы ад страху і ганьбы, хутка пачала распранацца, блытаючыся ў бялізне. Афіцэр дапамагаў ёй. Яна засталася ў адных туфлях. Немец, агледзеўшы яе, зняважліва абмацаў яе плечы, бедры, калені і, зварнуўшыся да салдата, сказаў адрывіста і так, быццам ён гаварыў пра салдата: — Тауглікі!

— Пашпарт! — не гледзячы на Валю, крхнуў пісар, працягнуўшы руку. Валя, прыкрываючыся адзеннем, усхліпваючы, надала яму пашпарт. — Адрас. Валя сказала, — панюра сказаў пісар, кінуўшы яе пашпарт на ішчы. — Буць оповяданне колькіх яўляцца на зборны пункт.

Валя апытанна ўжо на вуліцы. Га-

рачы дзённые сонна лжыла на камах, на пыльнай дарозе, на выгарадай траве. Ужо больш за месяц, як не было дажджу. Усё вакол было вывалена і высушана. Павебра дрэжыла, напаленая.

Валя стала паскор дарагі ў гэтым чыме і раптам, застаўшыся, апусцілася на зямлю. Сукунка яе налзмулася на кол кашпуком. Валя закрыва твар ды-лоўнымі.

Выркава дапамагла ёй. Яны спуціліся з Угорцы, дзе стаяў будынак рай-выканкома, і паўз будынак міліцыі, цераз «Васьмідомкі», пайшлі да сябе на Першамайку. Валю кідала то ў котлад, то ў гарачы твар.

— Дурніца, ты, дурніца, — гаварыла Выркава. — Гэтак нам і трэба, такім, Гэта-ж немцы, — з павагай і нават з мілаваннем сказала Выркава. — Да іх трэба ўмець прыстасаванца.

Валя не чуочы, ішла побач з ёю. — У ты дуріца така! — са злосьцю гаварыла Выркава. — Я-ж дала табе знаць. Трэба было даць зразумець, што ты хочаш ім дапамагць тут, яна гэты ценіш! І трэба было сказаць: не-здарова... Там, на камісіі, урачом Наталія Аляксееўна з гарядскай бальніцы, яна ўсім дае вызваленне, або іпаюную годнасць, а немец там проста фельчар і ні чорта не разумее. Дурніца, дурніца і ёсці! А мяне прывыклі на службу ў бядую кантору Заготжывёла, нішчы і паёк дадуць...

Усё гэта Валя раскавала цяпер Улі, стаячы перад ёю на каленях. Першым ружам Улі быў рух жаласці. Яна абняла Валю галаву і пачула моўчы палавань яе валасы, вочы. Цяло ў яе зарэліся планы выратавання Валі.

— Табе трэба ўцякаць, — сказала Уля, — так, так, уцякаць! — Куды-ж, куды, божа мой! — бездапаможна і ў той-жа час з непакоем гаварыла Валя. — У мяне-ж няма цяпер ніякіх дакументаў.

— Валечка, мілая, — загаварыла Уля ласкавым шпатам, — я разумею, вакол немцы, але-ж гэта наша краіна, яна вялікая, вакол усё тым-ж людзі, сярод якіх мы жылі, можна-ж знайсці вышце з гэтага становішча. Я сям дапамагу табе, усё хлопцы і дзяўчаты дапамогуць...

— А мама? Што ты, Улечка, Яны-ж замучаюць яе, — Валя заплакала. — Ды не плач-ка ты! — са злосьцю сказала Уля. — А калі цібе ў Германію пайгоціць, ты думаеш, ён будзе длічэй? Хіба яна гэта перажыве?

— Улечка... Улечка... За што ты яшчэ больш мучаш мяне? — Гэта агідна, што ты гаворыш, гэта... Гэта ганьба, брыдка... Я не-вядіжу цябе! — са стрыманым жорсткім памучнем сказала Уля. — Так, так, не-вядіжу тваю слабасць, твае сльзкі... Вакол столькі гора, непабэжанага, ня-умольнага, сотні тысяч людзей, здаровых, моцных, прыгожых людзей гінуць на фронце, у фанксіях кондлагерах, засценках, падумай, што адчуваюць іх жонкі, маці, але ўсе працуюць, змагаюцца! А ты, дзеўчаніце, табе ўсё дарэўна адкрыты, табе прапануюць дапамогу, а ты чыніш, ды яшчэ хочаш каб цябе шкадавалі. А мяне цібе не шкада, так, так, не шкада! — гаварыла Уля.

ТРИ ВЕРШЫ

НА ПОЛІ БЯССМЕРЦЯ
Не пакаў нават раіца ў голаў,
Не айб і крывага поту —
Заб'е наскі на ўзмежку голям
Баец пахоты.

Дагаронь чужымі танкі,
Бой на захале ўжо даўка,
На загоні сышла заранка
Нячутным крокам.

Пра бясмерце байца пахоты.
А юнак усё спіскае зброю,
Быццам сніць, што ізноў комроты
Гукуць да бою.

Рукі прагнуць падняць гранаты,
Ловіць смых тром гарматы родкі...
Спаў салдат. Пад крываё салдата
Ажывалі кветкі.

На кургані крычыць пугач,
Быццам доча прастор застрашыць.
Ты-ж будзь мужным, як слава наша,
Смукат мой, цікі мой, не плач.

Пасаджэнне выставачнага намітэта

Пад старшынствам намесніка старшыні СНК Беларускай ССР тав. Льюшына адбылося пасаджэнне Выставачнага Камітэта па праглядзе эскаў да Усе-саюзнай выстаўкі «Перамога». На першым пасаджэнні былі зацверджаны эскізы заслужаных дзевяці мастакоў: А. Марыкса — «Кіязь Улдзімер Поланік», «Васілек» — кіязь Мінескі, «Упры-гожанне вянкамі магіл герояў Айчынай вайны», І. Ахрэмчыка — «Прыём таварышам Сталіным беларускіх партызан», Е. Зайцава — «Партызанскі парад», І. Кудрынца — «Па дарогах вайны», мастакоў: Е. Красоўскага — «Вызваленне беларусаў з няволі», А. Шымаковіча — «Народныя імяціцы», Я. Ціхановіча —

Выстаўна мастакоў-самавучак

Нядаўна ў Баранавічах адбылася абласная выстаўка мастакоў-самавучак. На ёй было прадэстаўлена шмат карцін, партрэтаў, пейзажаў, узораў ткацтва, леліных работ з гліны. Найбольшым поспехам у наведвальніку карысталіся скульптурныя кампазіцыі Ягдзінскага аб народных імяціцах і беларускіх пейзажы Кучера (г. Слэнім).

Яна рухавя ўстала, аямшла да дзвярэй і, прыслынуўшыся да іх з закладзенымі за спіну рукамі, стаяла, гледзячы перад сабою гнейным чорнымі вачыма. Валя, уткнуўшыся тварам у пасцель Улі, моўчы стаяла на каленях.

— Валя, Валечка! Успомні, як мы жылі з табой, Сэрцайка маё! — раптам сказала Уля. Валя голасна зарыдала.

— Успомні, калі-ж я парайла-б табе што-небудзь благае? Памітаеш, тады, з гэтымі слязямі, або калі ты крычала, што не пералывеш, а я сказала, што я цябе сама ўтапоў? Валечка, я цябе прашу...

— Не, не, ты пакінула мяне, так, ты пакінула мяне сэрцам яшчэ калі ты дзядзжалка, і потым ужо нічога не было паміж намі, ты думаеш, я гэтага не адчуваў? — гаварыла Валя, рыдлочы. — А цяпер? Я зусім, зусім адна на свеце...

Улі нічога не адказвала ёй, і рыс яе твару набілі суровы, не дзвычайны выраз. Валя ўстала і, не гледзячы на Улю, выцверла твар хуцінкай.

— Валя, я кажу табе ў апошні раз, — паціку і халодна сказала Уля. — Або ты паслушаеш мяне, тады мы адразу-ж пабудым Анатоля і ён правядзе цябе да Віктара на Пагарэль, або... не мучай майго сэрца.

— Бывай, Улечка... Бывай назаўсёды... — Валя, стрымліваючы слязы, вы-бегла з кухні на двор, заліты святлом месяца.

Уля ледзь стрымалася, каб не дагнаць яе і не пакрыць пашалудкамі ўвесь не ішчыны мокры твар.

Яна патулыла накіч, адчыніла акедзі, і не расправаючыся, легла на пасцель. Сон ушчыкаў ад яе. Яна прыслухоўвалася да няясных начных гукаў, якія даліталі са стэпу і з пасцелі. Ёй усё здавалася, што, пакуль яна ляжыць тут, да Валі ўжо вяршылі немцы і забіраюць яе, і няма нічога, што мог-бы сказаць беднай Валі добрае і мужнае слова на развітанне.

Літаратурны календар

14 чэрвеня 1886 года памёр вялікі рускі драматург Аляксандр Нікалавіч Астроўскі (1823—1886), стваральнік рускага нацыянальнага тэатра.

Першыя выступленні А. Н. Астроўскага ў друку прыпадаюць на 1847 г., калі ў газеце «Московский городской листок» паявіліся яго драматычныя ўрывкі — «Несостоятельный должник» і «Картини семейного счастья». У іх ужо вызначалася тое асноўнае кола тэм, якое з такім бляскам пазней распрацаваў пісьменнік у далейшай сваёй творчасці, — тэма нашых, свет грамава-гандлёвых адносін, тэма сямейных адносін, карціны быту і звычаяў.

А. Н. Астроўскім напісана звыш 50 п'ес. У іх геніяльна адлюстравалася рускае жыццё той эпохі ў яго самабытнасці і натуральнасці. «Камедыі Астроўскага — гэта п'есы жыцця», — справядліва сцвярджаў Н. А. Дабралюбаў.

І. А. Ганчароў пісаў вялікаму драматургу ў сувязі з 35-годдзем яго дзейнасці: «Літаратуры Вы прынеслі ў дар цэлую бібліятэку мастацкіх твораў, для сэрца стварылі свой асаблівы свет. Вы адзіны дабудавалі будынак, у падмурак якога паклалі кравугольныя каменні Фанізім, Грыбаедаў, Гогаль. Аднак толькі пасля Вас мы, рускія, можам з гонарам сказаць — у нас ёсць свой рускі нацыянальны тэатр. Ён справядліва павінен называцца «Тэатрам Астроўскага».

А. Н. Астроўскі — вяршыня рускай драматургіі — папярэднік А. П. Чкава і А. М. Горькага. Вострыя сацыяльныя характарыстыкі, умению стварыць вобраз у яго бытавых сувязях і акружэнні, лірычнай афарбоўцы, выдатнейшаму майстэрству дыялагічнай кампазіцыі, выключнаму багаццю моўных сродкаў могуць і павінны вучыцца нашы драматургі ў Астроўскага.

Творчасць Астроўскага адыграла велізарную ролю ў гісторыі рускага тэатра. На яго п'есах вырас і развіўся рускі рэалістычны тэатр, які знайшоў у іх існасны матэрыял для сцэнічнага ўвасаблення. Рад пакаленням выдатных актараў, як Проў Садуюскі, А. Мартынуў, С. Васільеў, а пазней Давыдаў, Ермолава і др. выхавалася на п'есах Астроўскага, удасканалілі сваё актёрскае майстэрства.

З імем Астроўскага непарумна звязана гісторыя Маскоўскага Малага тэатра.

Лепшыя камедыі вялікага драматурга перакладзены на беларую мову і трымаў увайшлі ў сучасны рэпертуар нашых тэатраў.

ЭПІГРАМЫ І ПАРОДЫ

МІХАСЮ МАШАРУ

На балоне, на імшары,
Дзе ні ступіш, то вада,
Так і ў лірыцы Машары
Тая-ж самая бяда.

Кузьма ГІРА.

ІЛЫ ГУРСЬКАМУ

П'есы, нарысы, наведанні...
Што ні твор, то ўсё найлепшы.
Час узняць табе сімла
Можна нават і ва вершы.

Дзед МІХЕД.

НА ВЕРШ «ЛІСТ З ПАЛОНУ»

А. КУЛЯШОВА

І на што я пішу?..
Можна, свет я смяшу.
Дарагу мне трычу паперу,
Бо ўласным я вярнам

Не веру,
Не веру,
Не веру.

Кузьма ГІРА.

У дапамогу мастацкай самадзейнасці

Дом народнай творчасці Бабруйскай абласці выдаў два рэпертуарныя лісты пад назвай «У дапамогу мастацкай самадзейнасці». У лістах змешчаны вершы А. Суркова, В. Брусавы, Д. Беднага, В. Гусева, А. Жарова, В. Лебедзева-Кумача, апавяданні Н. Ціханова, П. Паўленкі, В. Кажэўнікава, п'есы С. Алямава, Б. Ласкіна, А. Разыкіна, аднаактныя п'есы А. Глебава і А. Марьенкофа.

Па прыкладу бабруйскага гэтыя ж лісты будзе выданы Рэспубліканскім Домам народнай творчасці. Падбіраюцца вершы, апавяданні, п'есы. У першы лісток увойдуць творы Я. Коласа, Я. Купалы, П. Броўкі, А. Астроўкі, А. Якімовіча, А. Явелевіча. Ён будзе выпушчаны да свята вывазлення беларускага народа — 3-га ліпеня. У далейшым такія лісты будзе выпускацца сістэматычна.

На гастролі па Палессі

На летнія гастролі па Палессі выязджае Дзяржаўны Рускі драматычны тэатр БССР. У асноўным тэатр наведвае два буйныя гарады — Магара і Пінск.

Будуць паказаны спектаклі В. Шэкспіра «Дванаццятая ноч», А. Чкава «Тры сястры», Ф. Клопа «Сустрэча ў цемры».

Абласная выстаўка беларускага пейзажа ў Баранавічах

Абласным аддзелам мастацтва і месцовым мастакам у Баранавічах арганізавана выстаўка беларускага пейзажа. У ёй прымуць удзел мастакі — А. Шымагановіч, К. Максымаў, Я. Радалюкская, А. А. Шымагановіч, Сеўрук (Несвіж) і другія.

Яны пакажуць на выстаўцы замалеўкі горада Баранавіч, пейзажы ваколіц Баранавіч, раённых цэнтраў, прыгожыя беларускай прыроды.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ПРАГЛЯД РАБОТ МАСТАКОЎ-САМАВУЧАК

Гэтымі днямі ў Доме народнай творчасці БССР адбыўся рэспубліканскі прагляд работ мастакоў-самавучак. Члены мастацкага савета прагледзелі экспанаты разьбяр, скульптураў, ткачых, вышывальшчыц, жывапісцаў, рысавальшчыкаў. Гомельская абласць прадставіла 135 работ, Баранавіцкая — 90 і Мінская — 80 работ.

Найбольшую цікавасць на Гомельскай абласці выклікалі работы — выразаныя з дрва настаўнікам вучылішча чыгуначнікаў Ішчанкам «Чырвонаярмейка», акварэльнымі замалеўкі работніка тэатра Ілья Какары, беларускія пейзажы, выкананыя мастам і алоўкам работнікам Упраўлення Беларускай чыгункі Жогалем, эпізоды беларускіх пейзажаў фатограф Палакова.

З работ самавучак Баранавіцкай абласці вызначаюцца скульптурныя кампазіцыі і партрэты Ягудніцкага. Таксама цікавыя скульптурныя групы і партрэты стэлары чыгункі Бульгі. Вяртаючыся беларускія пейзажы Кучара (г. Слонімі) і работы Русяка, Куцунічкі і Назаруўскага.

Па Мінскай абласці адзначаны партрэты дзяцей і скульптурныя групы, зробленыя хатняй гаспадыняй Караленка-Мельнікавай, жывапісныя кампазіцыі інжынера Строніна, ляскай хатняй гаспадыняй Каржанеўскай, пасцілкі, паясы, абрусы ткачых Ліпай (м. Узда).

Усіх зацікавіў вышыты рознакаляровымі ніткамі на палатне партрэт таварыша Сталіна (Маладзечненская абласць).

У бліжэйшы час адбудзецца прагляд работ мастакоў-самавучак іншых абласцей.

Лепшыя экспанаты будуць накіраваны на мастацкую выстаўку «Перамога» ў Маскву.

Конкурс майстроў народнай творчасці

Рэспубліканскі Дом народнай творчасці абвясціў конкурс на лепшую работу майстроў народнай творчасці Беларусі. На конкурс могуць прадставіць: разьбярства па дрэву, узоры ткачых, вышыўкі, кераміку, пячэння, малючкі, скульптуру, жывапіс, шкляныя вырабы. Гэтыя творы павінны адлюстроўваць Беларусь у перыяд Айчынскай вайны.

Ва ўмовах конкурсу гаворыцца, што ва ўсіх відах вышываў мастацтва павінна быць паказана барацьба беларускага народа ў дні Вялікай Айчынскай вайны з нямецкімі захопнікамі, быць беларускага народа ў мінулым і ў сучасным перыяд, беларускі пейзаж. На ўсіх відах творчасці могуць быць узяты тэмы з гісторыі беларускага, рускага і другіх народаў СССР.

Памеры работ не абмежаваны. Пажадана, каб грамадзяне горада і імя нашай грамадскасці.

Эксперыментальная майстэрня

У горадзе Навагрудку адкрыта эксперыментальная майстэрня мастацкага ткацтва. Яна будзе вырабляць ручнікі, пасцілкі, коўдры, дываны, габелены, аздабляючы іх сярэднямі беларускімі арнамантамі. Гэтая майстэрня мае свой філіял у вёсцы Багуцэвічы (Карэліцкае раён), дзе рыхтуюць лён, воўну, камоціны для ткацтва, а таксама вырабляюць розныя рэчы бытавога ужытку. Майстэрня кіруе вопытным мастак-ткачыха дартызанка М. Ф. Міхан.

Майстэрню наядуна наведалі беларускія мастакі. Яны ставілі ацанкі працы народных майстроў і ўключылі майстэрню ў склад Беларускага аддзялення мастацкага фонда СССР.

Лепшыя ткачыхі летам педуць у тэатру камандыроўку ў Маскву для азнамлення з ткачэй справай іншых рэспублік СССР.

У Праўленні ССПБ

Днямі адбылося паседжанне праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. Праўленне абмеркавала пытанне аб падрыхтоўцы да усенароднага свята — гадавіны вывазлення Беларусі ад нямецкіх акупантаў. Пісьменнікі і паэты абавязаліся напісаць новыя вершы, апавяданні, п'есы.

„ЖЫЦЦЁ ВУЧЫЦЬ“

Баранавіцкі абласны драматычны тэатр гэтымі днямі паказваў першы спектакль «Жыццё вучыць» В. Галаўчынера ў пастаноўцы рэжысёра Стачкага.

Пастаноўка карысталася ў гледачых поспехам.

ЭНЕІДА НАВЫВАРАТ ТАРАС НА ПАРНАСЕ

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

Вакладка кнігі «Энеіда Навыварат і Тарас на Парнасе», выданай Дзяржаўным Выдавецтвам БССР.

ПРАБЛЕМА АГОЛЕНАГА ЦЕЛА У СКУЛЬПТУРЫ

Яркае святло перамогі нашай Радаімы павоюму, з нечуванай сілай асвятляе савецкае мастацтва.

Ставіцца новыя праблемы, узаімаючы новыя формы выражэння. На IX пленуме эргкамітэта Саюза савецкіх мастакоў СССР было ўзнята пытанне аб праблеме аголенага цела ў савецкім мастацтве. Перад пленумам гэтае пытанне ў дыскусійным артыкуле, што друкваўся на старонках «Советского Искусства», было закранута скульптарам Мухінай і пазней мастаком Лансэра, які даводзіў патрэбу ўзбагаціць савецкі рэалістычны жывапіс алегарычнай і сімвалічнай тэматыкай. У скульптуры гэтае пытанне набывае асаблівае значэнне.

Да гэтага часу існуе яшчэ пашырэнне меркавання, што ў рэалістычнай скульптуры паказ аголенага цела можна дасягнуць толькі стаёсна да фізікультурных тэм, бо ва ўсіх астатніх выпадках людзі ходзяць апраўтаваны. Як гэта і здаецца відавочным, аднак можна засупярэчыць — у жыцці людзі гавораць, а не спяваюць, а між тым сацыялістычны рэалізм не выключвае існавання оперы, дзе людзі спяваюць, а не гавораць. Вялікія перажыванні, якімі ахоплены цярпер увесь савецкі народ, натуральна павінны нарадзіць жаданне не толькі гаварыць, але і спяваць. Аднак, вылікі думкі ў скульптуры заўсёды выражальны аголенам целам, бо толькі так і можна іх выразіць.

Ці прыдзе каму ў галаву недарэчная ідэя, што «Понь» Мікель-Анджэла трэба было-б завячыць у коўдру на той палатне, што ў ночы значыцца спыць пад коўдрай, а не голым? Або такія ж недарэчныя думка, што галава ў гэтай статуі можа быць без школы адбіта? Ясна, што не. Толькі ў перыяды заняпадку, калі пачынаў расвітаць фармалізм, праблема цела замыкалася сама ў сябе, абмяжоўвалася амаль выключна паказаннем жаночага цела, і нават галавы ў гэтых статуях адбіліся, як непатрэбны. Само ж зразумела, што ў савецкім мастацтве ўзнікаюць цярпер не такія «праблемы цела» ў двухасак.

Мы гаворым аб праблеме цела ў тым сэнсе, як разумелі яе грэкі ў перыяд росквіту сваёй культуры, як разумелі яе ў эпоху Рэнесанса і, у асаблівасці, як разумелі яе Мікель-Анджэла, на нашу думку, найбольш сучасны нашай эпосе сваімі тытанічнымі вобразамі.

Ідэя (думка) ў скульптуры перадаецца рухам — гэта вызначыў яшчэ Лесіг, ды не толькі рухам, але і формай цела — тая ці іншая форма рукі, грудзей, нагі адлюстроўваюць тую ці іншую ідэю. Душэўныя перажыванні адлюстроўваюцца не толькі ў выраза твара або галавы чалавека, г. зн. скарочэннем тых ці іншых імкнімых цягліц, але і напружаннем або аслабленнем тых ці іншых цягліц усяго цела. У класічных творах вялікіх скульптураў няма пустых месцаў — кожны квадратны сантыметр насачнага формы (хоць і ў малой ступені), якая адлюстроўвае агульную задуму майстра. У гэтым заключэння сакрэт той велізарнай скульптурнай выразнасці, якой дасягалі вялікія майстры. Жыццёвасць і прыгожасць скульптур заўсёды былі вынікам глыбокага вывучэння чалавечага цела і тытанічнай работы. Яшчэ Плініеў сказаў, што прыгожасць дасягае працай.

Прышныя эстэтыкі скульптурнай формы, савецкія і дывелтарны да нашых дзён дасканаласці грэкамі, заключэння ў тым, што агульнае скульптурнае цэлае складаецца з насобных форм, з якіх кожная выражана з максімальнай ажыравасці і дакладнасцю. З драбнейшых форм складаюцца таксама ж дакладна і закончана выражаны больш буйныя формы, з больш буйных яшчэ больш буйныя і г. д., пакуль усе яны не складуць завершанае цэлае, г. зн. скульптурны твор. Мы не будзем у гэтым артыкуле закранаць пытанне аб тым, як практычна адбываецца працэс скульптурнай творчасці, — ад агульнага да дэталю або ад дэталю да агульнага, ці гэтыя абодва працэсы спалучаюцца ў працэсе творчай працы. Нам важна толькі ўстанавіць, што ў эстэтыцы рэалістычнай скульптуры дэталю мае велізарнае значэнне.

Яшчэ да гэтага часу спрад некаторых скульптураў існуе думка, што грэкі лілі абгульнена, разумеючы пад гэтым адхіленне дэталю. Дзіла малая знаёмых з пінтамінымі формамі гэта, даволі распаўсюджанае, меркаванне можа на першы погляд здацца і правільным. Але гэта толькі на першы погляд, а існае заключэння ў тым, што драбнейшая дэталю формы ў грэчаскай скульптуры так моцна падпарадкаваны агульнаму і выніканы з такой выключнай тонкасцю, што сапрады вока бачыць аслабленне іх не заўважана. Можна падумаць, што яны залішні. Не, імяны ў іх і заключэння сакрэт той вялікай скульптурнай жыццёвасці і зместнасці формы, якімі насычаны грэчаскі статуі. Звычайна мастакі, якія абраць сваё недаволі глыбокае веданне пластычнай анатоміі, супярэчаць, што гэта натуралізм. Не, гэта не натуралізм. Роўніца паміж натуралізмам і рэалізмам заключаецца ў тым, што натуралізм на падставе часам вельмі вялікіх ведаў робіць уражэнне натурны, не вылучаючы сутнасць пластычнай анатоміі аб'екта; рэалізм жа, грунтуючыся на глыбокім веданні пластычнай анатоміі, выяўляе драбнейшыя падрабязнасці кожна аб'екта, таму што воль гэта падрабязнасці і ўзбагачаюць форму, даюць ёй тую скульптурную жыццёвасць, якой

як ужо было сказана, валодаюць вялікія творы грэчаскай скульптуры. Гэтка-ж самага прынцыпа паводвання скульптурнай формы прытрымліваўся і ўсе вялікія скульптары эпохі Рэнесанса, барока і г. д. аж да нашых дзён.

З вышэйсказанага а жасравасцю выяваецца вельмі важнае значэнне аголенага цела ў скульптуры, аднак было-б зусім памылковым зрабіць вывад, што гэтым адхіленца або павышэнца значэнне апраўтавай скульптуры. Гэта было-б таксама недарэчна, як калі-б, даводзячы значэнне оперы ў савецкім мастацтве, пачалі-б адмаўляць значэнне драмы. Есць цэлы рад тэм і задач, якія могуць быць выражаны толькі пры дапамозе аголенай скульптуры, але-ж побач з гэтым існуюць тэмы і задачы, якія могуць быць выражаны толькі апраўтавай скульптурай.

У розных мастакоў — розныя схільнасці, розныя задумкі, розныя мажлівасці. Аднак, якія не былі-б гэтыя схільнасці, праблема цела застаецца ва ўсёй сіле і для апраўтавай скульптуры.

Ва ўсе класічныя эпохі мы побач з аголенай скульптурай сустракаем і апраўтава. Але ў вялікіх скульптураў поўныя (драпючкі) не хавае цела, яно рэальна адчуваецца і нават выдаецца з тканіны, якая прыкрывае яго. Даволі ўспомніць такія вялікія ўзоры, якія пастаніў Парак Парфенонскага франтона, Ніку Самарафрыскаю, Майсея Мікель-Анджэла і г. д. Складка вопраткі ў руках вялікага скульптара з'яўляецца сродкам выражэння ідэй і паучанняў. Аднак руху складак пры іх разнастайнасці і роўнавазе размяшчэння дасягаюць найвышэйшай гармоніі і іх ні з чым не параўнаць інакш, як з цудоўнай музыкай.

Наша сучасная вопратка, безумоўна, значна зружжае кола мажлівасцяў размяшчэння складак і дасягнення багатых гарманічных спалучэнняў. З першага погляду можа здацца, што праблема апраўтавай сучаснай савецкай скульптуры, адмаўраўшы сваю ролю, асуджана з узнікненнем новых задач на наступнае адміранне. Гэта не так. Справа ў тым, што мастацтва ў самой сваёй сутнасці надзвычай складана з'ява і яго мажлівасці да надзвычайнасці шматбаковыя. Кожны мастакі твор складаецца з форм і зместу. Калі змест вобраза, г. зн. яго этычны каштоўнасць, сучасна эпосе, усюсю нешта новае, дык і пры ўсёй абмежаванасці фармальных мажлівасцяў, такі вобраз набывае вялікае значэнне. Паўтарам, што ўсё залежыць ад тых мажлівасцяў і схільнасцяў, якія мае аўтар.

Аднак, супроць чаго трэба супярэчаць з усёй рашучасцю, гэта супроць схематызма форм, супроць жадання савядна схваць цэлае, якое жыць у вопратцы, замест таго, каб прыкладзі максімум намаганняў адлучыць яго ў вопратцы і тым узбагаціць форму. Шлях схематызмаў формы выжывае майстэрства, ён у корні вярочы савецкаму мастацтву. Зусім не выпадкова, што ўсе сучасныя вядомыя скульптары Захаду на чале з Дзэліо — той ці іншай меры станіць на шляху схематызмаў формы.

Праблема цела з усёй вострыёй паўстае перад беларускімі скульптарамі. У Саюзе Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік яны займаюць зусім заслужана адно з вялікіх месцаў. Агуль, як савецкі майстар партрэта, вядомы ва ўсім Саюзе. Глебаў з'яўляецца выдатным майстрам кавы. Ён кампазіцыйна вельмі таленавіты. Грэнц, Бэббель, — гэта сілы, якія ў сваім дэталю рое і развіцці зрабілі буйны ўклад у вырашэнне гэтай складанай праблемы, якая патрабуе велізарных ведаў і майстэрства.

Трэба з усёй шчырасцю прызнаць, што нашы выдатныя скульптары гэтай праблеме да гэтага часу аддавалі надзвычай мала ўвагі. Нам прыходзіць на памяць толькі адна работа скульптара Бэббеля, а імяны — рэльеф у зале імяджыні Вярхоўскага Савета БССР, зроблены на фізікультурную тэму.

Практычна гэта пытанне можна вырашыць толькі шляхам агітацыі, каб грамадскі і дзяржаўныя станы, ад якіх гэта залежыць у першую чаргу, пачалі лічыць у прыгожым нашым стадыі і парк адначасна статымі на фізікультурную тэматыку, каб Мастыцкі фонд, які мае для гэтага неабходныя сродкі, выпусціў для масавага распаўсюджвання статуэткі невялікага памеру на тая-ж спартыўнай тэмы. Нарэшце самі скульптары павінны ўсвядоміць, што трэба не заспакоівацца на дасягнутым, а ісці ўперад усё да новых і новых вышшых. Трэба больш старанна прапрацоўваць кожную кампазіцыйную спачатку ў аголеным выглядзе, як гэта рабілі майстры ва ўсе эпохі росквіту мастацтва, і толькі тады, калі кампазіцыя будзе выканана ў аголеным выглядзе, прыступіць да яе апраўтання.

Усё гэта будзе той патрэбай работай, якая дасць нашым скульптарам велізарнае майстэрства і веды, каб узброеныя гэтымі ведамі яны маглі-б зброеныя на вышшій і прыступіць да стварэння скульптур на вялікі адпачынак тэмы, дзе прыгожасць і гармонія скульптурнай формы чалавечага цела будзе ідэальнымі выразальнікамі вялікіх этычных каштоўнасцяў, што закладзены ў аснове Ідэй Саветаў Саюза, скульптур, якіх чакае ад і народ-пераможца, твораў, сучасных нашай вялікай сталіскай эпосе.

М. КЕРЗІН.

„РУСКІЯ ЛЮДЗІ“ У ТЭАТРА ЯНКІ КУПАЛЫ

У кожнага творчага работніка ёсць свае ўлюбёныя матывы, героі і час. Іх ён адчувае асабліва моцна, іх ён разуме асабліва глыбока. Нам здаецца, што як рэжысёр тэатра Л. Рахленка, так і большасць актараў напаткалі гэты свае матывы, сваіх героў і свой час у п'есе К. Сіманова «Рускія людзі».

Настойлівае пабыганне ўскладна мела драматычнасці, ілжыя пафас, танная эфектыўнасць, пахрыслена прастата, панаванне жыццёвай праўды, паслядоўнае правядзенне генеральнай ідэй праз увесь спектакль амаль заўсёды характарызаваў стыль работы рэжысёра. У гэтым выпадку рэалістычная канцэпцыя Л. Рахленкі цалкам супала з рэалістычнай канцэпцыяй драматурга, які сюжэт і сцэнічныя палажэнні ўзяў з жыцця, а персанажаў — з гушчы народа.

Аднак, работа над п'есай К. Сіманова мела ў сабе і рад цікакасцей. Не паказана дымнага характараў, а іх раскрыццё было ў цэнтры ўвагі аўтара. Персанажы прыйшлі да пачатку с